

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjeništvo Ljubljana.

Uredništvo in tisk: Ljubljana, Františkanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nepriljubljenih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list v članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. čeh. št. 11.197. Telefon 3112.

Učitelj v slovenski literaturi.

Prebirajoč publikacije naših domačih književnih družb kakor tudi posamezna izdanja leposlovnih del, dobivam od leta do leta mučnejši vtis o vlogi, ki so jo prisodili slovenski pisatelji učitelju. Tudi najširokogrudnejši tovariš mora osupniti spricho blata, ki se je na ta način nabralo tekom let na našem imenu, in če bi nas sodila javnost zgolj po teh karakterizacijah, bi bili v službi in družbi popolnoma nemogoči. Ne mislim pa raziskovati, se li skriva za tem početjem kakšna tendenca ali pa so ti napadi samo izbruh onemogle mržnje posameznikov, približ bi rad le nekatera dejstva, ki si jih naj zapomnijo naši pisatelji, književne družbe in založbe.

Neokusno je poveljevanje kateregakoli stanu in naj to dela njegov pripadnik ali kdo drugi, zato tega tudi ne pričakujemo in ne smemo pričakovati.

Naša sveta pravica pa je, da zahtevamo objektivnosti. Dobro se zavedamo, da smo učitelji ljudje kakor vsi drugi, da se prav tako gibljemo med obema ekstremoma dobrega in zla ter se bolj ali manj približujemo temu ali onemu polu. Vemo tudi, da smo po svojem številu, socialnem položaju in delu tako jak činitelj v javnem življenju, da knjiga ne more mimo nas, ako hoče slikati življenje naroda, njegove senčne in svetle momente, ako hoče grajati in lečiti, kazati ideale in kakršne naloge pač že ima oziroma si zastavlja današnje leposlovje.

Razumljivo je torej, da mora biti tudi učitelju dodeljena kakšna vloga. Pričakovali pa bi vsaj toliko, da bi bila kritika, četudi ostra, vendarle konstruktivna, da bi prišle poleg hib do izraza tudi pozitivne strani, ki jih naš stan sigurno nima manj nego drugi. Toda učitelj(ica) je skoro izključno le predstavitelj grdega značaja: slabič, ignoran, razuzdane, pijanec, polizobražene in to povsod od Cankarjevih in Pregljevih spisov do Govekarjeve »Olge« in Kozakovega »Lectovega gradu«. V poslednjem bi notabene tiste vrstice o učitelju brez vsake škode za povest lahko izostale, ako avtor ni znal povedati nič drugega. Da se zopet drugi avtor obregne ob vsaki primerni in neprimerni priliki na nas, smo sicer že vajeni; novo pa mi je to, da svoje antipatije ne more zatajiti niti v spisu, ki naj bi bil znanstven, kakor to kaže v razpravi »Pot do boljšega kruha in do imenitnejšega mesta« v Vodnikovi priliki za l. 1929. Ako bi se bil avtor trudil biti nepristranski, bi gotovo našel za navedeni slučaj dovolj primerov, ki so še bolj tipični nego je izobrazba učiteljev.

Na neopravičene napade je navadno najboljši odgovor ta, da se sploh ne odgovarja. Toda izpodkopavanje našega ugleda sega preveč kvarno v naše šolsko in izvenšolsko delo in je tudi preveč škodljivo uspevanju naše književnosti.

Učitelj je poleg duhovnika najbolj izpostavljen javni kritiki, zlasti na kmetih; ves uspeh njegovega dela je odvisen od ugleda, ki ga uživa med prebivalstvom. Ima že itak težko stališče, pa ti pride taka knjiga in mu še bolj omaje tla.

Omenil sem že, da je tako neprijazno stališče proti našemu stanu škodljivo tudi književnosti in pisateljstvu. Vsi od pisateljev do založnikov se morajo zavedati, da je napredek naše književnosti v veliki meri odvisen baš od učiteljstva, kajti smelo lahko trdim, da bi marsikatera knjiga ne mogla iziti, oziroma da bi tudi cele književne družbe ne mogle eksistirati, ako bi učitelji popolnoma odrekli svojo podporo kot naročniki in nabiranci našega

ročnikov, oziroma poverjeniki. Zato pa ne morem razumeti kratkovidnosti izdajateljev. Ali pa je morebiti pri njih namesto uvidevnosti toliko netaktnosti — da ne rabim ostrejšega izraza — da se upajo apelirati na nas, naj kupujemo in razširjamo knjige, ki nas smešijo in blatijo pred svetom.

Kaj bi naredili na našem mestu drugi, na primer profesorji, zdravniki, duhovniki, pravniki! Odgovor je menda nepotreben. Ali pa če si bi kdo »izposodil«, kakor nas, tudi gg. pisatelje,

Da še nismo izvajali konsekvenc, je vzrok ta, da nam je razvoj naše književnosti zelo pri srcu. Vemo, da so njenemu razmahu vsled maloštevilnosti našega naroda postavljene že itak tesne meje in da more te ovire paralizirati le požrtvovalnost nas vseh. Toda vsaka stvar ima svoj konec in nihče nas ne more siliti, da bi poljubljali knuto, ki nas tepe.

F. Haberman.

K 70 letnici Učiteljskega tovariša.

Zgodovinske reminiscence iz ustanovitve Učiteljskega tovariša.

Letošnje leto obhaja naš stanovski list redek jubilej — svojo 70letnico. Nam, ki imamo sedaj za svojo izobrazbo in samoizobrazbo vsega v izobilju in nečeto prilik, bo kmaj možno umeti važnost ustanovitve tega lista v času, ko slovensko učiteljstvo ni imelo kar zadeva njegovo izobrazbo in samoizobrazbo ter organizacijo, še skoro ničesar. Da vsaj nekoliko poudarim važnost ustanovitve »Učiteljskega Tovariša« — pišem naslednje vrstice:

Preden pa začnem govoriti o tem za slovensko učiteljstvo zanimivem dogodku, naj posežem nazaj v 1848. leto. Govoriti mi je tu o važnosti spoznanja, ki se je na njem postavila vsa današnja šolska stavba Slovencev — pa tudi stavba naše učiteljske organizacije. In kakšno je to spoznanje? Spoznanje, da je treba slovenski mladini pouka v slovenskem jeziku, ki ga naj naši mladini podaja slovensko čuteče in v slovenščini poučujoče učiteljstvo, ki se bo samo zavedalo te svoje dolžnosti do vzgoje našega ljudstva. To pa je bilo mogoče le učiteljstvu, ki je spoznalo tudi potrebo izobrazbe in samoizobrazbe svojega stanu tudi v slovenskem jeziku.

Ker o tej notranji potrebnosti začuteni po slovenskem učiteljstvu samem in njegovi lastni iniciativi, da bi na tem polju storilo kaj tudi samo iz sebe — pred 1848. l. ni zaslediti važnejših momentov — sem pričel to črtico z omenjenim letom.*

Od 1848. leta dalje opazujemo med slovenskim učiteljstvom in njega nadzorujočo duhovščino dvojno stremenje: 1. dati vsaj ljudskemu šolstvu trdno slovensko podlago z dobrimi učnimi knjigami za uporabo otrokom v šoli in tudi učiteljem za pripravo doma. 2. Dati učiteljstvu kolikor možno zadostno izobrazbo in samoizobrazbo s stvarnimi člani, ki po našem tedanjem časopisju — in pozneje s stremeljem ustanovitve posebnih učiteljskih časopisov — pri čemer je najvažnejše to, da pri obeh vprašanjih izhaja iniciativa tudi od učiteljstva samega.

Tozadevno so mnogo pisali vsi takratni slovenski časopisi, v katerih so zlasti znameniti programatični članki Andreja Einspielerja, Andreja Praprotnika, Simona Rudmaša in drugih.

* Kaj je storilo učiteljstvo tozadevno tudi pred 1848. letom glej v dr. Ilesičevi študiji: O pouku slovenskega jezika, ki je izšla v Slov. Šolski Matici leta 1902.

Kot nekako pomoč na zahteve prve zgoraj omenjene točke je že 6. malega srpana 1848. ustanovil Ivan Navratil mladinski časopis »Vedež«. — Vzrok ustanovitve je bil — ker ni bilo še slovenskih knjig za šolsko mladino — namreč takih, ki bi vsebovale vzgojno, poučno in zabavno čtivo in pa čtivo, ki bi v nemalo mladino za ideale, ki so se vzbudili v posameznih Slovencih leta 1848, in tudi še pred njim. S tem je bil narejen v samostojnem delovanju slovenskega učiteljstva za slovensko ljudsko šolstvo začetek — ker je res nudil »Vedežu« mladini in učiteljstvu tako potrebno snov za razne šolske predmete, a obenem ustvarjal krog pisateljev — med katerimi se pojavljajo tudi učitelji — na vidnem mestu zlasti Andrej Praprotnik. — Temu krogu pisateljev »Vedeževih« je bila slovensčina v šoli zlasti pri srcu in je že tedaj ko je »Vedež« izhajal in tudi še potem, ko je prenehal, dopisoval tudi v druge slovenske časopise, ki so prinašali snov slovensko mislečemu učiteljstvu. »Vedež« je bil ustanovljen res proti tedanji nemškutariji — zlasti v šoli, kot to Navratil sam poudarja v nekem pismu.

Ali že eno leto po ustanovitvi »Vedeža« se je oglasil Andrej Praprotnik na 3. strani I. lista »Novice« iz l. 1849. s člankom, ki tudi obravnava l. zgoraj omenjeno točko glede dobrih učnih knjig. Glasi se: Prošnja zastran šolskih reči, kjer pravi:

»Nič našim šolam tako ne manjka kot pobiljšanih novih bukev. Nekoliko učenja je sedaj potrebno, pa kje so bukev. — Če se učitelj sam s prestavljanjem iz drugih bukev pečati mora, mu malo časa za potrebno šolo ostaja; in ali je tudi tega vsak kos? — Naj bodo dobri prijatelji naše ljube slovenske mladine lepo prošni, berž, ko bo mogoče, to potrebno reč začeti. Prav bi bilo, ko bi se več takih milih podpornikov najdilo, da bi se bližnja pot nastopila. Eden ne zmore vsiga, tudi sostavki pri berilih, izgledih itd. od mnogih glav pisani, bi mnogim glavam dopadli in dobro delo bi se od slabejega ločilo. Upamo, da bo častito slovensko društvo, ki je za vse domorodne reči tako živo vneto, tudi za to reč domoljubno skerbelo.«

Pod črto mu odgovarja »Vredništvo« tole: »Slovensko društvo ne bo pikdar svoje dolžnosti zanemarilo — ali vsiga ne more samo storiti. Govorili smo že z gospodam nadvojdam, da bi se ta reč z gorečnostjo poprijela, nadjamo se, da bo skrbel tako imenitno reč s pomočjo mnogih glav opraviti. Vredništvo.«

nih reformnih načrtov s tem, da bi omejili delovni čas. Poudariti je treba, da brezposelnost ni nastala vsled zaposlitve žen v poklicnem delu, temveč je le posledica slabe politike. Odpust poročenih žen iz služb bi morda momentano nekoliko omilil brezposelnost, odpraviti pa bi je ne mogel.

Zahtevati celibat od žene, ki jo materialna ali pa tudi duševna potreba sili v poklicno delo, je absurdno in protinaravno. Od moškega se nikdar ne zahteva, da se vsled poklica ali dela odreče ljubezni in zakonu, do čim se na ženo stavi ta zahteva kot samoposobi umevna. To kar se smatra naravno za moža, mora družba brezpogojno priznati tudi ženi: vsak človek imej pravico na poklic in zakon. Poklic ne sme ovirati zakona, niti zakon poklica.

Po predavanju se je razvila živahna debata, ki jo je zaključila sledeča resolucija: Učiteljicam, ki se poročijo, naj se nikakor ne krati pravica do nadaljnjega službovanja, temveč naj se jim pusti v tem oziru popolna svoboda. Pač pa naj se glede poročniških dopustov uvede tako, da država plačala samo tedenski dopust, nadaljnji dopust pa dotična sama.

Pri namestitvah bodi edini kriterij službena doba in ocena, samo pri enaki dobi in enaki kvalifikaciji naj odločajo socialne razmere.

Praprotnik si je dobro zapomnil stavek, da »Slovensko društvo« vsiga ne more storiti. Ker tu ni časa in prostora, da bi tozadevni razvoj slovenske šole literarne produkcije po 1848. l. zasledovali, o tem dalje ne bom govoril, kako je leto za letom ravno on pomagal izdelati vse tozadevne vrzeli.

Koncem leta 1851. je »Vedež« prenehal izhajati. Ali njegovega pomena, ki je silno velik v tem, da je kot mladinski list oral pri nas ledino (celo s slikanimi prilogami) in je učiteljstvu in mladini nadomeščal šolske knjige — danes skoro ni mogoče dovolj preceniti. Še važnejši je »Vedežev« pomen v tem, da je v krogu svojih dopisnikov tudi med slovenskim učiteljstvom vzgojil krog pisateljev, ki so na nadaljnjem razvoju našega šolstva, delovali istočasno tudi po drugih — a pozneje po novo ustanovljenih slovenskih tudi učiteljskih časopisih. — V kontinuiteti tega delovanja znači »Vedež« začetek.

Ali kaj kmalu so se čuli tudi glasovi glede potrebe slovenskega učiteljskega časopisa, hoteč pospeševati z njim drugo gori omenjeno točko. Kmalu potem, ko so »Novice« objavile Praprotnikov članek glede »zboljšanja šolskih bukev«, se je oglasil 14. sušca 1849. l. na 44. strani II. lista neki dopisnik iz Stajerskega z dopisom: Prijazen pogovor v šolskih rečeh (Iz Stajarskiga), kjer pravi:

»Lejte, Lejte ljubi gospodje tovariši! naši slovenski učenci so nas prekosili. Berejo namreč lastne novice »Vedež«, ktere jim veliko koristnih in kratkočasnih reči pripovedujejo. Se ve, da jih dobijo po naši oskrbi, pa vendar so le nalašč za šolsko mladost namenjene. Pa povejte dragi! ali imamo mi slovenski učitelji že kaj lastnih novic, ktere bi detovodne (pädagogische) reči, omiko slovensčine v šoli itd. omenile. Sej — bo znabiti kateri ovrnil — imamo nemških detovodnih letnikov, časopisov in drugih poučnih dovolj, čmu pa še slovenskih? — Tiste šolske nemškune pa vprašam: Ali bomo učitelji, ki nam je povzdiga in omika ljudstva v narodnosti v roke dana, zaostajali za prostim kmetam in rokodelam (Novice so se v začetku imenovali »Kmetke in rokodelske«) ali clo' za našo šolsko mladino, ki vsaki svoje lastne slovenske novice že v rokah imajo?

Tudi to je res, da prijazne »Ljubljanske Novice« rade naše šolske reči omenijo, kolikor jim prostor prepusti, ravno tako tudi »Slovenija« in tudi »Celske Novine« se za to pomenkujejo; — ali za potrebno našo izobrazbo v sedanjim času ni to zadosti. Jaz mislim, vsaki iskreni domorodni učitelj bo spoznal, da nam manjka posebnega lastnega časopisa, kateri bi nalogo imel naše vzajemne misli v detovodnih rečeh sploh, kakor tudi v šolstvu posebej pretravati. Kar bi se na zborih (učiteljskih zborovanjih) važniga in koristniga presodilo, to bi se potem na presodbo drugim sosedam po tem časopisu nudilo. Zbori bi se potem bolj potrebne in koristne skazali, kakor jih zdaj mi učitelji na Slovenskim sploh obrajamo. Ozmimo se okoli in videli bomo, da so učitelji po Nemškem kakor tudi v Terstu učiteljska društva vtemelili; mi pa v sred med njimi smo še toliko v teh rečeh storili, kot ničla pred drugimi številkami. Ne zamerite, jaz rad resnico povem, tudi če je žerka. Sami presodite: ali nam ni potrebno več zloge med seboj, če hočemo sami sebe za prihodnji čas bolj izobraziti? Drugači bi znali se ljudem na poti biti, namest njih obrajati učitelji. Kdor ne stori s časom ene stopinje, je storil dva koraka nazaj. De pa rakove poti ne pjdjamo, pogovorimo se zavolj zborov in potrebna časopisa, in spoštovani gospodje tovariši! povejte svoje misli zastran tega očitno; ali — in kako bi se to dalo izpeljati.

Tone P. tačasni učitelj.

Dne 14. malega travna istega leta se je na 58. strani 14. lista »Novic« odzval na ta dopis A. Praprotnik z dopisom: Prijazni pogovor o šolskih rečeh. (Iz Gorenjskiga), ki se glasi:

V zadnjih Novicah nam je sostavek pod napisom »Prijazni pogovor v šolskih rečeh« kaj dobrega nasvetoval. — Resnično bi učiteljski časopis ki povzdigi šol in slovenščino veliko pripomogel.

Zraven drugih potreb, ki jih šole in učenci kervavo pogrešajo, je gotovo tudi ta, da bi se učniki in vsi šolski prijatli (ime prvega učiteljskega časopisa) v lastnim časopisu bratovsko in prijazno pomenili: kaj in kako bi za našo slovensko mladost bolje bilo, kako bi se zavere in protivniki odvrnili itd. Davno smo imeli to potrebo tudi pri nas že na jeziku, radi bi jo bili izustili, ko bi se ne bili bali nemškinov preveč splašiti. Zdj pa, ko so ti že s snegam vred že precej skopneli in so se že tu in tam slovenske cvetlice veselo prikazale — smemo svoje potrebe naravnost očitno odkriti. Drugače zdaj nimamo več za preskerbeti, kot to, da bi temu našimu časopisu učeniga, pa pošteniga moža za vrednika dobili. Če se bo cena po žepih prejemnikov ravnala, bo prejemnikov gotovo tudi dovolj. Naj bodo naši mili prijatli in vsi rodoljubi lepo prošni nam pri ti reči z besedo in dejanjem domoljubno v pomoč biti. — A. Praprotnik.

LISTEK.

O celibatu učiteljic in uradnic.

(K poročilu »Društva učiteljic v Ljubljani« z dne 27. decembra 1929.)

(Iz predavanja tov. Angele Vodetove.)

Sedanje neurejene razmere, zlasti današnji gospodarski razvoj so prisilili najprej delavke, a pozneje tudi meščanske žene, da so si poiskale zaslužka izven doma.

Pri tem pa so zadele na kopico ovir, predhodkov in omalovaževanja. Boriti so se morale z vso energijo in vztrajnostjo. Da so premagale ovire, so črpale moči v lastnih organizacijah, ki tvorijo danes močno internacionalno združenje s smotrom, da zagotove ženam vseh narodov popolno državljansko samostojnost in enakopravnost moža in žene v socialnem, zakonodajnem in gospodarskem oziru. Ta smoter se polagoma uresničuje, v nekaterih državah bolj počasi, v nekaterih hitreje.

Vsled udeleževanja v službi in v javnem življenju se žena ne more več posvečati izključno le domu in družini. Na drugi strani je nedvomno mnogo pridobila: poklic je obogatil

in izpopolnil duševno življenje žene, njena osebnost se je začela probujati. Z gospodarsko neodvisnostjo je postala ravnopravna možu, zakon ni več zavarovalna institucija za življenje, temveč to, kar mora biti po svojem bistvu: sožitje dveh ljudi na podlagi spolne harmonije in medsebojnega spoštovanja.

Toda pri današnji obliki gospodinjstva mora vsaka poročena žena, ki je zaposlena v službi, opravljati dvojno delo. Ali ji zadoščajo njene telesne in duševne moči za to dvojno nalogo?

Konkurenčni boj za delo in plačilo ter naraščajoča brezposelnost povzroča, da stopa to vprašanje čimdalje bolj v ospredje.

Najresnejše pa je vprašanje glede vzgoje otrok, zlasti dojenčkov onih mater, ki so zaposlene po službah. Tu vsekakor trpita mati in otrok, a še slabše bi bilo, če bi trpela pomankanje. V nekaterih državah imajo že prav dobro urejeno skrbstvo za male otroke zaposlenih mater ter se bo moralo nedvomno še izpopolniti.

Pogosta je tudi trditev, da ni zaposlitve niti za vse moške in da jim jemljejo poročene žene eksistenco. V vsaki družini bi smel zaslužiti samo eden, da bi se zaslužek pravilno porazdelil. Racioniranje dela je pač najstarejše sredstvo za omejitev brezposelnosti, toda ne izboljšuje položaja. Tega more izboljšati samo preureditev gospodarskega procesa. V Ameriki in v Franciji se bavijo poleg raz-

Ali ste že odposlali naročilnice za 2. štev. „Našega roda“!

V teh dveh dopisih najdemo precej jasen opis takratnih učiteljskih razmer in učiteljskih zmožnosti na Slovenskem. Praprotnik se ne apelira na urednika učitelja — ampak »da bi učenega pa poštenega moža za vrednika dobili.« Toliko učenega — pa takrat med slovenskim učiteljstvom namreč prosvetnim ni bilo — ako izvememo Praprotnika, ki je bil še premlad — premalo izkušen, nastavljen pa izven Ljubljane.

Čitač o mnenju obeh dopisnikov glede ustanovitve slovenskega učiteljskega glasila izraženo v »Novicah« 1849. l., ga razumemo — zlasti — ako si predočujemo, da je takratno slovensko, tudi zavedno učiteljstvo dobivalo vso izobrazbo iz nemških učiteljskih časopisov in če pomislimo, s kakim veseljem bi bil tak zaveden slovenski učitelj vzel v roke časopis, ki bi mu bil vso to stanovsko izobrazbo prinašal v našem jeziku.

Glede ustanovitve slovenskega učiteljskega časopisa so v teh časih razpravljali še večkrat. Med onim, ki so tozadevno tudi izrekli svoje mnenje, je zlasti važen Andrej Einspieler. Po dr. Slesingerjevi študiji v Slov. Biogr. Leksikonu* posnemam, da je Einspieler v svojih dopisih v takratni »Sloveniji« razpravljal o šolski, sodnijskih in cerkvenih potrebah Slovencev ter se v članku, kjer obravnava šolstvo — zavzema zlasti za izobrazbo učiteljstva in med drugim za dobro urejeno novinarstvo, dodelivši šolstvo »Celjskim Novinam« in »Vedežu«. (Glej njegov spis: »Nižja in ljudska učilnica« na 149 strani »Slovenije« iz 1849. l.).

Ko so po reakciji na 1848. letno marčno revolucijo prenehali tudi naši časopisi drug za drugim, razen »Novice« in »Danice« v Ljubljani, med njimi tudi »Vedež«, ki z l. 1851. ni več izšel, je bila l. 1850. v Celovcu ustanovljena »Slov. Bčela«. Sicer sta oba ljubljanska časopisa tudi prinašala članke o šolstvu, ali v kontinuiteti delovanja zanj, se mi zdi ta list druga stopnja. 1. Ker je prinašal razne metodne in šolskovzgojne članke takratnih pedagogov. 2. Ker se je s temi — ki so bili namenjeni le učiteljstvu, odtujala nekaterim svojim naročnikom, da so jo začeli opuščati. Zato je bil urednik Anton Janežič primoran z l. 1852. te članke izločiti, da se je mogel list izpremeniti v popolnoma leposloven časopis. 3. Ker je upoštevaljoč važnost šolstva in potrebo takih člankov za takratno slovensko učiteljstvo, začela l. 1852. izhajati »Slov. Bčela« s prilogo »Šolski Prijatelj«, kjer so ti iz »Slov. Bčele« izločeni članki bili natisnjeni. »Šolski Prijatelj« je uredničen, že l. 1849. izražena želja slovenskega učiteljstva — to je prvi slovenski časopis, ki ga pa kot »Vedež« Navratil tudi ni urejeval učitelj, ampak celovški profesor in katehet Andrej Einspieler. Ker je izhajal skupno s »Slov. Bčelo« in je le ta imela čimdalje manj naročnikov, se je Einspieler z njim že s 5. številko odločil in je »Šolski Prijatelj« postal prvi samostojni slovenski učiteljski časopis. O njem dalje ne bom razpravljaj. Omenjam le, da je v krog njegovih dopisnikov učiteljev stopila tudi večina dopisnikov učiteljev »Vedežev« kroga in da znači v kontinuiteti samostojnega delovanja slovenskega učiteljstva za slovensko šolstvo — naravnost razvoj in napredek, zlasti, ker mu je bil urednik energični in uvidni Andrej Einspieler, ki je vedel odkod in kam. Zato je upošteval pri snovi, ki jo je v svojem časopisu podajal, mnenje dopisnikov učiteljev, ki so bili v svojem stanu strokovnjaki.

»Šolski Prijatelj« bi bil najbrž delil usodo drugih slovenskih časopisov, ki so prenehali drug za drugim — da ni postal že l. 1853. časopis društva sv. Mohorja v Celovcu, ki mu je dajalo letno denarno subvencijo pod pogojem, da so ga dobivali kot društveni časopis vsi udje tega društva. Obenem je prinašal v posebnem oddelku vsa važna oznanila tega društva.

S tem se je podaljšalo življenje »Šolske« mu Prijatelja do l. 1854. ko se je na zahtevo goriškega odbora z l. 1855. moral izpremeniti iz šolskega časopisa v leposloveni časopis »Prijatelj«, ki je dajal prostora tudi mladinskim in šolskopoučnim člankom.

Toda tudi ta izprememba ni ostala trajna. Z l. 1856. se je Einspieler s svojim časopisom odločil od družbe sv. Mohorja in ustanovil iz »Prijatelja« homiletični šolski in zabavni časopis: »Slovenski Prijatelj«, ki je imel dva dela z enakim naslovom. Prvi je prinašal cerkvene pridige in razno snov za katehete; drugi z istim naslovom je prinašal razne didaktične, metodne in vzgojne članke ter nekaj zabavne vsebine za šolsko mladino in odrasle. Prvi del za duhovščino je bil gotovo trikrat obsejnejši kot drugi — znamenje, da je urednik Einspieler dobival več snovi za prvi, kot za drugi del, ali jo je pa imel že od prej več pripravljeno. Na tak list sta se lahko naročila duhovnik in učitelj skupno in uporabljal zase vsak svoj del. Večinoma se je pa nanj naročevala duhovščina in njegov šolski del odstopala učiteljstvu v čitanje. koncem leta pa oba dela dajala vezati v eno knjigo, kot jih ima državna študijska knjiga in pa en letnik knjižnica gospoda župnika Ivana Vrhovnika v Kozelji. Tako obliko je imel »Slov. Prijatelj« l. 1856. in 1857.

Z letom 1858. je pa postal »Slov. Prijatelj« izključno homiletičen časopis, opustivši skoraj popolnoma šolski in zabavni del pod skupnim naslovom kot prvi v »Povabilu« na naročbo l. 1857.: »Šolskih sestavkov, tako imenovanih didaktičnih ne bo donal, ker se je že v prejšnjih šestih tečajih vse kratko kazalo, kar se prvo in drugo leto po ljudskih šolah uči. Zatorej tudi »Slov. Prijatelj« ne bo več na dvoje razdeljen, temuč vse štiri pole se bojo zaporedoma tiskale in bojo ena bukva, ki bojo čast. gg. duhovnikom lepo

stregle za cerkev, šolo in dom.«* Le žal, da sta bila zadnja dela z l. 1858. kljub obljubi za šolo in dom skoro popolnoma izginila, tako da jih ni vredno več omenjati.

Slovensko učiteljstvo je tedaj z l. 1858. bilo brez svojega stanovskega lista. S tem bi bila nastala v kontinuiteti delovanja slovenskega učiteljstva za svojo izobrazbo in organizacijo vrzel, ki bi bila trajala do l. 1861.

Preden pa govorim o tem, kako se je izpopolnila ta vrzel, mi je omeniti moža, ki je značil od 1848. do 1858. leta v tej kontinuiteti eno prvih moči v izobrazbi in samoizobrazbi zase in za slovensko učiteljstvo — Andreja Praprotnika, čegar stoletnico rojstva smo obhajali l. 1927. Sodeloval je kot dopisnik pri vseh tu omenjenih časopisih, ki so se ukvarjali s slovenskim šolstvom in se s tem ter poleg tega v prvi vrsti sam izobraževal kot šolski, kot dopisnik v razne časopise in kot pisatelj raznih šolskih knjig, ki so v oni dobi nastajale zlasti na Kranjskem.**

Z l. 1858., ko je nastala omenjena vrzel v kontinuiteti izobrazbe slovenskega učiteljstva, je prišel Andrej Praprotnik za učitelja iz Dobrove v Ljubljano.

Tu je bil z l. 1857. ustanovil Kamilo Mašek nemško tiskan glasbeni list: »Cäcilie«, ki je prinašal pri objavljenih skladbah poleg nemškega in latinskega teksta tudi slovenski tekst harmoniziranih cerkvenih in otroških šolskih pesmi. Vsa druga vsebina je bila nemška in je obravnavala pouk cerkvenega in metodiko šolskega pouka ter glasbeno zgodovino in življenjepise njenih predstavnikov. Torej predmete, ki so bili tedaj za izobrazbo učiteljev, ki so opravljali poleg učiteljske in cerkveniške, tudi organizatorsko službo in poučevali petje v šoli — neobhodno potrebni. Več o tem časopisu bom govoril v preje omenjeni študiji o Andreju Praprotniku. Za nas je največje važnosti to, da je uredništvo tega časopisa po smrti Kamila Maška (29. junija 1859. l.) prevzel Andrej Praprotnik, dosedaj samo dopisnik v razne časopise in s tem postal sam urednik, dasi ne popolnoma slovenskega — pač pa glasbeni izobrazbi učiteljstva na Slovenskem namenjenega časopisa. Tu je torej Andrej Praprotnik pridobil svojo prvo uredniško prakso. Začel je uvajati v »Cäcilie« pesmi s samo slovenskim tekstom. Pesmi so mu pošiljali Vauken, L. Belar, J. Raktelj in drugi. Ali v časopisu je tudi nekaj Andrej Praprotnikovih skladb samih.

Ali so bila vojna leta kriva, ali vsebina »Cäcilie« iz l. 1859. po Maškovi smrti njenim naročnikom ni več ugajala, ali je Praprotniku samemu nalagala preveč dela, mi ni znano. Morda je imel tudi premalo sotrudnikov — in plačnikov. Z l. 1860. je »Cäcilie« prenehala. Gotovo pa je, da se je po njenem prenehanju še bolj čutila vrzel in praznina, ki je nastala s tem v kontinuiteti izobrazbe slovenskega učiteljstva.

Da ni s tem letom (1860.) nastala za slovensko učiteljstvo zelo važna gospodarska organizacija »Društvo v pomoč učiteljskim vdovam in sirotam«, katerega početek je pač zapisati v dobro delovanju takratne učiteljstvo nadzorujoče duhovščine v Ljubljani — bi bila ta praznina in vrzel še vidnejša. Ali kljub temu je tudi ta samo navidezna. Kajti ravno v l. 1860. so se že pletle niti za novo osnovo izobrazbe slovenskega učiteljstva — za ustanovitev »Učiteljskega Tovariša«.

Z l. 1859. je namreč začela veti z Dunaja na vse strani milejša sapa, tako tudi na slovensko stran. In tu se je kmalu začutila potreba ne samo dobrega slovenskega političnega časopisa, ampak so se poleg te zahteve začeli že tudi posamezni glasovi po potrebi slovenskega učiteljskega časopisa, kar ni čudno, saj se je ta potreba zanj oglašala že od 1849. l. in je bila s prenehanjem učiteljskega dela »Slov. Prijatelja« iz l. 1858. in s prenehanjem »Cäcilie« v 1860. l. tem občutnejša.

V debato za nov učiteljski časnik sta posegla dva tedaj najvažnejša slovenska časopisa: Bleiweisove »Novice« in Janežičev »Glasnik«.

Prvi se je oglašil z Dunaja dopisnik Jankovič v »Novicah« 1860. l. z dopisom: O nižjih šolah na strani 318. od 3. oktobra, ki se nadaljuje na strani 336. od 17. oktobra, kjer se zavzema za ustanovitev slovenskega učiteljskega časopisa in tudi priobčuje, o čem naj bi ta časopis pisal in katere točke učiteljske izobrazbe naj bi obravnaval. Navaja l. pedagogiko o pomenu vzgoje in pa metodiko. 2. Sadjerejo. 3. Petje — besede in napeve pesmi. 4. Naznanilo novih knjig in obravnavanje avstrijskega šolstva. 5. Učiteljska zborovanja. 6. Zabavni del. (Življenjepisi, zgodovina, prirodopisje in povesti). 7. Uradni del — naznanjevanje služb in prestavljanje oseb itd.

V debato za šolski list je posegel tudi »Glasnik« od 1. novembra istega leta, ki je mnenja, da bi sedanje slabo plačano učiteljstvo težko zmoglo stroške samostojnega učiteljskega časopisa, ker ni pričakovati od tako plačanega učiteljstva dovoljne materialne podpore. Morda se najde kak mecen, ki bi list v svoje okrilje vzel. — Dokler se pa list ne more osnovati na trdni materialni podlagi, naj bi odločil šoli vsaj eden izmed izhajajočih slovenskih listov nekaj prostora, da bi se v njem moglo pisati. Nasvetuje, naj bi v ta namen »Novice« dale nekaj prostora za šolske zadeve. Če bi pa »Novice« tega ne hotele ali ne mogle dati prostora, naj bi se slovenski učitelji v ta namen oprijeli hrv. učit. časopisa »Napredak« v Zagrebu.

* Glej »Slov. Prijatelj« za l. 1857., stran 187. (II. del).

** Več o tem bom poročal v svoji študiji: Andrej Praprotnik, početnik naše učiteljske organizacije in našega tiska, ki jo mišlim v kratkem dodelati.

Obema je v »Novicah« od 14. novembra na strani 367. z dopisom: »O učiteljskem časniku« odgovoril Rodoljub Podratitovski — Praprotnikov pobratim in prijatelj Josip Levičnik, učitelj v Železnikih, kjer soglašajo viškim in glasnikovim dopisnikom, glede tolike samoizobrazbe učiteljstva, da »terjatvam sedanjega časa takorekoč s pomagljivo roko že nasprot pridejo. Da bi dobrega učiteljskega časnika ne potrebovali, tega ne bo nihče trdil, kdor ima zdrave možgane v glavi.« Ima pa pomisleke, kaj bo storilo učiteljstvo, ki mu je nov list potreben kot ribi voda. Pravi: »Le počasi! Imeli smo časnik, po katerem marljiv učnik, ki si je bil svojega poklica zvest in si je liste enako skrbni čelbelci v knjigo zvezati dal, še sedaj skrbno sega. Več let nam je donesal razne poduke o šolstvu, lepe povesti, mične pesmice itd. Ktera nezgoda je zadala listu smertni udarec? Jaz nočem tega praviti, zarudele lica večina slovenskih učnikov* naj dajo odgovor na to. Pa mi bo kdo ugovarjal — zdaj bi bilo drugače; takrat je bilo manj šol in učnikov itd. itd. Dobro! pa prestopimo se v novejši čas, v nedavne dni. Marljivi gospod Praprotnik je iskal za izdavanje napevov k svojim pesmami naročnikov. Kaj mislite, čemu ležijo od našega slavnega gosp. Riharja pregledani in potrjeni napevi kakor zakopan zaklad lenega hlapca v tamnem predalu. Ako bi bili marljivemu skladatelju segli učniki z obilnimi naročili pod pazduho, davno bi se že glasile mične pesmi v čast najvišjega po slovenskih cerkvah.

Da bi nas za ohranjenje lastnega časnika premalo bilo, kakor se tu in tam glas vzdigne, tega ne moremo verjeti.«

Uredništvo »Novice« mu odgovarja na to: »Zakaj ne? Saj so skušnje, kakor ste ravno sami rekli, žalibog! to že učile. Pa tudi drugod samostojni šolski časniki težko izhajajo; število bralcev je premajhno. Poslednji list »Glasnika« priporoča »Novicam«, naj bi tudi nadomestovale šolski časnik. Rade, ako bi jim prostora ne manjkalo, bi obširne pisale o šolskih zadevah. Ali v eč, kakor dozda, ne morejo. Kaj, ko bi pridni »Glasnik« vzel to reč pod svoje krilo? Po naših mislih bi to najbolje bilo. S tem pa se ne zoperstavljamo samostojnemu listu nikakor. Poskusite! Vred.«

Levičnik apeluje nadalje na Ljubljano, češ: pokaži se nam zopet vnovič bela! Imaš mož, kateri ni težava osnovati potrebnega, od vseh pravih učnikov željenega časnika. Vi pa učniki! ne odrecite pripomoči, kajti največji dobiček bo Vas!

Jako stvarno je zavrnil Levičnika Podratitovskega na strani 382. in 383. z dopisom: »Tudi nekaj o učiteljskem časniku«, neki Bleški, ki pravi na Levičnikove očitke glede prenehanja »Šolskega Prijatelja«: Odgovorim na to, kar je tudi gola resnica. Ne samo, da manj učnikov je bilo, tudi drugih vzrokov lahko naštejemo. V taistih časih, ko je »Šolski Prijatelj« na beli dan zahajal, so se učniki takorekoč spali ali saj dremali. Ni bilo skoraj od nobene strani ktereга zbudovavca. Slišali smo, še do bro se spominimo, nekaj od »Drobtinice« govoriti. Kar enkrat neki osmošolec (zdaj mestni kaplan v Belaku — S.) mojemu očetu neke drobtinice »(Blaže in Nežica)« brati ponudi in pozneje, ko je vidil, da so očetu te bukve dopadle, jih jim tudi za rabo v šoli pusti.

Pozneje, ko je »Šolski Prijatelj« beli dan zagledal, smo že radi segali po njem. Ali predragi, koliko pa je bilo takih mož, temu slavnemu duhovnu enakih? (Einspielerju). Po celi kerški škofiji le 4, kateri so pri svojih učniških sprožili veselje do slovensčine. Tudi je več del učnikov, bilo sram se slovensčine prijeti, ali pa so bili že, kakor taki po navadi radi bleknejo, prestari. Ravno tako se je v drugih slovenskih krajih godilo. Učiteljskih shodov pa tudi še ni bilo toliko za spodbudo, kakor zdaj.«

Bleški pripoveduje, da mu je urednik »Šol. Prijatelja«, ko je le temu že zadnja ura klenkala, pravil, da ima ta list na Kranjskem le dva naročnika. Mož se moti — saj sta dva bila samo v Ljubljani — pozneje jih je šolska oblast naročala za cirkuliranje med učiteljskim »Tovarišem« — Praprotnik sam je pa za svoje dopise prejemal več iztisov »Šol. Prijatelja« brez plačila — a poleg tega je bilo po Kranjskem še več drugih naročnikov in dopisnikov.

Pravilno pa opiše Bleški vzrok, zakaj je »Šolski Prijatelj« nehal dobivati več naročnikov — oziroma zakaj je sploh prenehal. Pravi namreč:

»Vzrok, da je »Šolski Prijatelj« prenehal, je, ker je prezagladil ime spremenil in zaspal. To me lastna skušnja uči. Ravno ob času premembe imena v »Slovenski Prijatelj« sem bil ne deleč od Tersta, v katerem kraju je večidel učnikov šele zvedilo, da ta časnik izhaja in višja gosposka je ravno tudi silila ga vsakemu ali žalibože! o časniku ni bilo več ne duha ne sluha.«

Poziva učitelje s Koroškega, Štajerskega in Primorskega, naj novi časopis podpirajo. Kaj pa oni s Kranjskega?

Kot vzrok, da se kranjsko učiteljstvo ne bi moglo naročiti v večjem številu, navaja dopisnik plačevanje za »društvo v pomoč učiteljskim vdovam in sirotam«, za katero morajo učitelji s 300 gld. letne plače plačevati na leto celih 25 gld., kar za učitelja ni majhna reč.

Tudi opraviči učiteljstvo na Kranjskem pred očitkom, da je s svojim nezanimanjem preprečilo izdajanje Praprotnikovih napevov, češ, da je tega on sam kriv, ker te napeve pošilja svojim tovarišem na več strani, tako, da se jih tem, ki jih že itak imajo prepisane, ne izplača potem še kupovati, kar je pri Praprotnikovi dobročnosti res mogoče.

* V istem času se je vršila po naših časopisih debata, ali naj se učitelj imenuje učitelj — ali učnik ali učnik. Zato nas pri Levičniku ime učnik ne sme presenetiti.

Za Bleškim se je na str. 387. oglašil v pravih »Novicah« kot dopisnik iz Vrhne Janke Vijanski, ki registrira predloge dopisnikov, naj bi »Novice« ali »Glasnik« odprli večji prostor za šolstvo. Pravi namreč, naj »Novice« in »Glasnik« ostaneta, kar sta. »Če si pa nikdo ne upa šolskega časnika izdajati, naj »Slov. Prijatelj«, ki je bil od začetka šolski list, prevzame to nalogo ter se je zlasti v letih 1856. in 1857. — verlo obnašal. Naj velik prostor za pridige okrajša in ga šolskim predmetom da, saj nosi na čelu geslo: za cerkev, šolo in dom. Naj se torej »Slov. Prijatelj« svojega prvotnega namena zopet poprime in naj v novem letu postane — šolski časnik in na mesec vsaj dvakrat izhaja.

Na str. 391. od 1. dec. 1860. se je zopet oglašil s svojimi predlogi dopisnik Jankovič z Dunaja, ki je zopet obdelaval na vse načine »Novice«, naj začne z novim letom izdajati poleg lista še doklado »Zora«, ki naj izhaja vsaki prvi in srednji dan meseca! Naročevala naj bi se »Zora« posebej. Med drugim prosi, naj glede te priloge »Novice« še pred novim letom kaj ukrenejo. Uredništvo »Novice« mu je na to odgovorilo pod črto s sledečo pripombo: Je že, in menda prav dobro določeno, kakor kaže današnji oklic novega šolskega časnika v dopisu iz Ljubljane. — Vredništvo.

V tem oklicu se je prav v isti številki oglašil na str. 395. dopisnik Andrej Praprotnik iz Ljubljane z dopisom:

Učiteljski časnik! kjer pravi: Mnogo in lepo so že »Novice« govorile o učiteljskem časniku in gotovo vsak ljudski učenik in šolski prijatelj mora potrditi tako lepo misel. Tudi mi nekateri ljubljanski učniki, že davno serčno želimo, da bi imeli svoj časnik. Zategavajmo, ljo smo že založnika nagovorili in dobili, ter tudi že dalje oskerbeli, kar je o tem treba. Ako se nam vse po sreči izide, bomo začeli z novim letom, in sicer vsak mesec izdajati nov šolski list, kateri bo govoril:

1. o pametnem in uspešnem obdelovanju šole in izreke, o praktičnem ravnanju s šolskimi knjigami, o učiteljskih zborih in sploh o napredovanju šole in učnikov. 2. o cerkvenem in šolskem petju. 3. o učiteljski književnosti in bo tudi prinašal 4. cerkvene in šolske pesmi, kratke povesti za mladost, primerne živitopise, zgodovinske in prirodne drobtinice. 5. šolske novice, popise itd. dobre dela domoljubov, izreke, spodbudnice za učnike in za mladost. 6. vse zadeve v pomoč učiteljskim udovam in sirotam. 7. — vse spremembe v učiteljskem stanu, izpraznjene službe, prestave itd., 8. v nemški prilogi vse nove postavbe, ki učnike in šole zadevajo. S sedmo in osmo številko omenjeni uradni del nam je že prečastito ljubljansko škofijstvo milostljivo dovolilo.

Tako bomo morda poskusili, ker upamo, in se terdno zanašamo, da nas bodo naši bratje in vsi drugi domorodci podpirali in nam pomagali; saj naša misel je: Vse na slavo Bogu in na srečo našemu narodu.

A. Praprotnik.

S tem geslom torej je bil ustanovljen naš prvi učiteljski časopis, urejevan po učitelju samem.

Zanimalo bi nas še, kakšno ime mu je bilo namenjeno. O tem nam daje pojasnilo »Glasnik« od 1. dec. 1860. l. na str. 187. v svojem dopisu: Iz Celovca — kjer pravi na koncu dopisa pripomnja: »V Ljubljani so se združili nekateri učniki, ter so izročili ondašnjemu knezoškofijstvu prošnjo, da bi se jim dovolilo izdajati šolski list pod naslovom »Učeniški«, list za šolo in dom, ktere bo zapadeli tudi uradni del ljubljanske škofije. Iz celiga srca vošimo najboljši uspeh novemu šolskemu listu, da se bo mogel z vso močjo poganjati za povzdigo domačega šolstva.

Listu je bilo torej prvotno namenjeno ime »Učeniški.« Zgodnja Danica« pa objavljala v zadnji številki t. l. na str. 204. sledečo notico: Iz Ljubljane. G. A. Praprotnik naznanjuje v »Novicah«, da bodo ob novem letu nekateri ljubljanski učniki začeli »Učiteljski list« na svitlo dajati.«

Kako je nastalo ime »Učiteljski Tovariš«, mi ni znano. Najbrže v krogu Praprotnikovih ljubljanskih tovarišev, ki so z njim vred pomagali snovati naš prvi učiteljski časopis. Ime tega lista je torej izšlo iz »Učeniške« ter preko »Učiteljskega lista« dospelo slednjič do »Učiteljskega Tovariša«.

Kot poslednji se je na 408. str. »Novice« oglašil še neki A. K. Predvorski, ki pozdravlja ustanovitev šolskega časopisa in nasvetuje naj bi list prinašal še napeve cerkvenih in šolskih pesmi in preludije.

S tem je bila debata o ustanovitvi in vsebini novega šolskega časopisa zaključena. Kot je razvidno, so Praprotniku stali ob strani tudi nekateri ljubljanski tovariši. V čem je obstojala ta pomoč, mi ni znano. Slutim, da v garanciji pri založniku in tiskarju Milicu, če bi list imel koj od začetka izgubo in bi jo bilo treba plačati. Vtis pa imam, da mu je pristopila v pomoč tudi šolska oblast in duhovščina, ker se je vsebinska smer njegova gibala popolnoma v mejah slovenske verske narodne šole.

Važna je zlasti pogodba s tiskarjem Milicem, ki je prevzel tiskanje »Učit. Tovariša«, za katero pa do danes nisem našel nikakega sledu. Posrečilo se mi je pri A. Praprotnikovi sorodnikih dobiti knjigo, v kateri je on zapisoval vse važne prejeme in izdatke zlasti glede tega lista in nam jasno osvetljuje razmerje med njim in tiskarjem, založnikom Milicem. Ali žalibog šele od 1864. l. dalje. Na žalost so pa iz nje iztrgani vsi začetni listi, ki bi nam najbrže mogli dati pojasnila o pogajanju glede tiska »Učit. Tovariša« med Milicem in Praprotnikom in njegovimi tovariši.

In tako je izšel 1. list 1. tečaja »Učit. Tovariša« z datumom: V Ljubljani 1. prosinca 1861. Bil je prvo leto mesečnik in je veljal za celo leto 1 gld. 50 kr. novega denarja. Iz

* Slov. biogr. leksikon I. zvezek, str. 151 do 155.

Vsem, ki naročajo ali reklamirajo 1. štev. „Našega roda“, sporočamo, da je pošla. Ponatisnemo jo v par dneh.

Šel je z znamenitim Praprotnikovim uvodnikom, ki se glasi:

Castiti prijatli, mili bratje!

Tukaj je naš šolski časnik »učiteljski Tovariš«, katerega smo že davno potrebovali in željno pričakovali. — Obsijalo ga je zlato solnce novega leta in serčno želimo, da bi ga oblivali ljubezni žarki naših bratov prijatelov in vseh domoljubnih Slovincov! — Rosi dile so ga okoliščine novega časa in Bog daj, da bi mu tudi ugodne bile in ga živile.

Nobena vednost ne sega tako globoko v človeško življenje, kakor nauk od zrejanja. Šol. oblast odreja stvari po učiteljih, naš prihodnji narod in učitelj postaja tedaj vedno bolj imenitna in težavna. Učenik velikokrat potrebuje, da bi mu kdo svetoval, razjasnjeval in pomagal, pa tudi, da bi ga tolažil in spodbujal pri njegovem trudnem delu. Kje bi iskal priden učenik pomoči? Kje drugod, kakor v tem, da se pogovarja s svojimi skušnjimi brati in tovariši in da bere dobre spise, kateri mu govorijo o obdelovanju njegovega obširnega polja, in mu kažejo, kako bi lahko svoje učence naravnost in nemudoma vodil do pravega namena, in kako bi se sploh obnašal, da bi s časom vedno napredoval in bogatel v svojem dušnem in telesnem stanu. »Učiteljski Tovariš« je prevzel to težavno službo, da bo zajemal iz mnogih studencov šolskih izkušenj in potem rosil kaplje na naše šolsko polje. — Nato našteva o čem bo list pisal. Citati smo to že iz njegovega oznanila v »Novicah«.

Nazadnje pravi:

»Vse to bomo natanko spolnovali, ako nam bodo le tudi naši mili bratje, spoštovani šolski prijatli in domoljubi na Slovenskem pomagali, kar jih zdaj prav lepo in iz globočine svojega srca prosimo. — Za vsako lepo drobtinico bomo zelo, zelo hvaležni; naj vsi vemo, da — združena moč je zlat obroč, ki nam stvari in hrani dela naše. Naša prava in zadnja misel pa naj bo: »Vse na slavo Bogu in na srečo našemu narodu!«

S takimi kratkimi pa preserčnimi vošili pojdi mladi »učiteljski Tovariš« po vseh slovenskih selih, pozdravljaj vse naše brate učitelje, vse šolske prijatelje in vse mile domoljube, in ljubeznjivo se tovariši z njimi! Z Bogom!

V Ljubljani, na novega leta dan 1861.

Vredništvo.

K sklepu mi je omeniti še sledeče. Ustanovitve »Učit. Tov.« je pospešilo:

1. Milejša politična sapa, ki je začela od l. 1859. po porazih v Italiji veti z Dunaja tudi nenemškimi avstrijskim narodom, med temi tudi slovenskemu.

2. Razmere, ki so pri nas ustvarjale večnoma strokovne časopise, med njimi »Novice« kmetijske in rokodelske, pozneje gospodarske, obrtniške, narodne; »Zg. Danica«, katoliški cerkveni list. »Slov. Prijatelj«, časopis za cerkev, šolo in dom, katerim se je kot učiteljski list pridružil tudi »Solski Prijatelj«.

3. Vrzel, ki je nastala v kontinuiteti iz obrazil in samozabirale učiteljstva s prenehanjem šolskega dela »Slov. Prijatelja« v l. 1858.

4. Stremenje slovenskega učiteljstva, da dobi tudi svoj strokovni časopis, ki so ga izjeme slov. učitelji inteligentni zahtevali že od l. 1849. dalje.

5. Čas od 1848. l. do 1860. l. je z »Vedežem«, »Novicami«, »Slovenijom«, »Slov. Bčelo«, »Solv. Prijateljem« vzgojil cele kroge dopisnikov v učiteljskem stanu samem, ki je bil zmožen pisati samostojne spise o šolstvu in so se nanje obračali za mnenje celo priznani cerkveni šolniki tistega časa.

6. Gradnja osebnosti Andreja Praprotnika, ki se je izvršila z njegovo osebnostno samostojno obrazbo in z dopisovanjem v skoro vse od 1848. l. izhajajoče slovenske časopise in je s tem postal priznan šolnik in pisatelj šolskih knjig, da celo nekaj pesnika. On edini je bil zmožen kot urednik takega časopisa — saj je imel že od 1859. l. tudi svojo malo uredniško prakso. S svojo izobrazbo je presegal vsakega tedanjega slovenskega učitelja. Bil je mož, ki je s svojim organizatoričnim delom segal najzaj v 1848. l. in svojim bistrim vidom v prihodnost pripravljaj slovenskemu učiteljstvu bodočnost, v kateri je smelo korakalo skoro v istih vrstah z učiteljstvom drugih avstrijskih narodov.

7. Andrej Praprotnik je tudi spoznal ugodni trenutek za ustanovitev slovenskega učiteljskega časopisa. Ko se mu je posrečilo pridobiti tiskarja Milica za njegov natesek, je bil slovenski učiteljski časopis ustanovljen. Važnost tega dejstva je v zavesti, da se je slovensko učiteljstvo s Praprotnikom na čelu smatralo zmoženo zalagati slovenski učiteljski časopis s svojimi dopisi in ga tudi vzdrževati s svojimi prispevki.

8. Tudi slovenska duhovščina je spoznala resnost te Praprotnikove zasnove in mu prihitela na pomoč z dopisi — zlasti njegov prijatelj Josip Marš z »Jezičnikom« in drugi. Ob enem se je naročilo na »Tovariš« že prvo leto preko 200 duhovnikov.

9. »Učiteljski Tovariš« je pisal popolnoma v smislu načel versko-krščanske šole, ker bi bil v tisti dobi in v takratnih razmerah vsak časopis, ki bi se bil postavil na nasprotno stališče, nemogoče, ker bi se mu ne-bila protivila samo vsa tedanja naša duhovščina, ampak celokupna slovenska javnost. S tem je pa imel že tudi v sebi kal opozicije, ki jo je nehoti vzgajal v slovenskem učiteljstvu, ki se je proti »Tovarišu« organizovala eno desetletje pozneje okoli učitelja Janka Lapajnetca, sedanjega še živečega ravnatelja meščanskih šol v pokoju, ki je ustanovil drugi slovenski sa-

mostojni učiteljski časopis »Slovenski učitelj«, ki je od 1872.—1877. l. zastopal načela novega šolskega zakona in nove uredbe šolstva pod nadzorstvom učiteljev-strokovnjakov. Tako je prešel razvoj slovenskega šolstva v oni dve struji, po katerih hodi še danes. Samo da se je stvar izpremenila v toliko, da sedanjí »Tovariš« zastopa načela državnega — Slovenski Učitelj — pozneje zopet ustanovljen, pa načela versko-krščanske šole.

S »Tovarišem« je torej stopilo slovensko učiteljstvo indirektno v kolotečine razvoja drugega tedanjega evropskega šolstva — po zneje pa, ker je vzbudil opozicijo in sam postal njen organ, v smernice moderne, državne šole. V tem leži ves njegov velik pomen za razvoj našega šolstva.

Ciril Petrovec.

Obleke kemično čisti, barva, plisira in lika tovarna JOS. REICH.

Splošne vesti.

— 70letnica »Učiteljskega Tovariša«. S prvo številko letošnjega leta je stopil »Učiteljski Tovariš« v sedemdeseti letnik. Z letom 1930. se prične faktično ta letnik, dasi šteje sedaj 70. letnik lista že 21. številko. To vsled tega, ker smo 56. letnik zaključili že s koncem šolskega leta in začeli izdajati 57. letnik »Učiteljskega Tovariša« s šolskim letom 1926./27. Ker je »Učiteljski Tovariš« najstarejši slovenski list, ki je služil do sedaj že polnih 69 let slovenskemu učiteljstvu kot najboljši orodje v borbi za njegove moralne in materialne pravice, bi se spodobilo, da se ta jubilej praznuje na nekoliko dostojnejši način — vendar ne kaže v danih razmerah s kako jubilejno številko obhajati jubilej. Članstvo naj se torej zadovolji z razpravo tov. Petrovca »K 70letnici«, ostala zgodovina »Učiteljskega Tovariša« je pa razvidna iz jubilejne številke ob 60letnici, ki je izšla 7. januarja 1920.

— Poverjeništvu se je zgledilo v torek 7. t. m. pri g. podbanu dr. Pirkmajerju in na to pri novonastopivšem načelniku za osnovno šolstvo pri prosvetnem oddelku g. inspektorju dr. Kotniku. Obema predstavnikoma je poverjeništvu tolmačilo stališče organizacije do poedinih vprašanj, predvsem v pogledu kmetško-nadaljevalnega šolstva, objave izpraznjenih službenih mest, naturalnih stanovanj in stanarine itd. Oba predstavnika sta imela polno razumevanje za učiteljske težnje in pokazala veliko naklonjenost učiteljskemu stanu.

— Seja poverjenikov v Beogradu. Od izvršnega odbora UJU v Beogradu smo prejeli nastopni dopis: Zelo potrebno je, da se vrši seja poverjenikov zaradi dogovora o stanju učiteljstva, o zakonu in drugih vprašanjih. Zaradi tega je sklenil izvršni odbor na svoji seji dne 28. decembra 1929., da se vrši seja poverjenikov dne 19. in 20. januarja 1930. v Beogradu v pisarni Djačkoga doma (Kralja Milutina 66). Dnevni red: 1. Poročilo poverjenikov o delu poverjeništvu. 2. Razgovor o novem zakonu in nadaljnjem delu Uduženja Jugoslovenskega Učiteljstva na tem vprašanju. 3. Vprašanja, predlogi in pojasnila. 4. Resolucija in komunikate za tisk. — Poverjeniki morajo priveriti s seboj tudi eksperte za posamezna vprašanja. Ker bo 19. januarja svečana posvetitev Djačkoga doma, začne seja šele popoldne ob 3. uri. Delegati morejo dobiti v Djačkem domu tudi udobno prenočišče.

— Državna razstava UJU v Beogradu. Ker je bilo sklenjeno, da se proslavi z letošnjo glavno skupščino tudi 10letnica obstoja Uduženja jugoslovenskega učiteljstva in da se ob tej priliki priredi državna razstava, ki bi v celoti pokazala šolsko življenje in delo učiteljstva ter napredek prosvetnega dela v zadnjih desetih letih, zato je sklenil izvršni odbor, da se naprosijo vse sekcije za čim intenzivnejšo pomoč v tej zadevi. Zaradi tega se vam priporoča: 1. Da čim prej pričnete z agilnim nabiranjem predmetov za razstavo iz vašega teritorija. 2. Da izvolite poseben odbor najagilnejših učiteljev, ki bo deloval na tem. Ta odbor bo imel nalogo, da odpotuje v gotovem času, na poziv izvršnega odbora, v Beograd in pomaga centralnemu odboru pri ureditvi razstave. 3. Dostavi se vam načrt razstave, da ga eventualno spopolnite in predelate in nas o tem obvestite. 4. Ministrstvo prosvete je naproseno, da odredi šolam in upraviteljem, da se potrdijo, da bo razstava verno ogledalo desetletnega dela. 5. Za direktorja razstave je odrejen tov. Pavle Flere, član izvršnega odbora in pod njegovim vodstvom bo deloval centralni odbor in odbori, ki jih bodo delegirale posamezne sekcije. — Začeti je treba čim prej.

DRAGO GORUP & Co.

LJUBLJANA
MIKLOŠEVA CESTA 14/II.

Izdelava in prodaja
damske in moške
konfekcije. — Naročila po meri se izvršujejo hitro in točno

En gros. En detail.

— Ljubljana in prvi draginjski razred. Nedavno je objavil neki ljubljanski dnevnik, da je podpisana uredba, po kateri se pomakne mesto Ljubljana v prvi draginjski razred. Ker državna Zveza nameščencev o tej vesti nima avtentičnega potrdila, se je obrnila na Glavni savez s prošnjo za pojasnilo.

»Naš Glas«.

— Kaj je z razlikami na stanarini za čas od 1. oktobra 1923. do 1. maja 1924.? Glede načelne rešitve tega vprašanja se je Zveza državnih nameščencev obrnila na Glavni savez s prošnjo, da ji avtoritativno pojasni, ako imajo pravico do te razlike poleg zvaničnikov in služiteljev tudi uradniki. Uredba o izplačilu razlike temeljne in položajne plače namreč stanarin nikjer izrecno ne omenja. — »N. G.«.

— Tovarišica gospa Tilčka Vodenikova umrla. V soboto zjutraj je v Mariboru umrla učiteljica ženskih ročnih del v pok. in soproga bivšega upravitelja v Limbušu tovariša Sime Vodenika po večletni težki bolezni. Pokopali so jo v ponedeljek v Limbušu, kjer že počiva nekaj let tudi njena hčerka učiteljica, katero je v najlepših letih istotako pobrala neizprosna jetika. Pokojna Tilčka ni bila samo dobra in skrbna soproga našemu tovarišu, ampak tudi stanovsko zavedna naša tovarišica, ki se je živo zanimala za napredek šole in ugled učiteljskega stanu. Zato jo bodo ohranili v prijetnem spominu vsi, kateri so jo osebno poznali in visoko čislali radi njene ljubeznosti in stanovske zavednosti. Prizadetemu vrlu tovarišu Šimi Vodeniku pa izrekamo ob tej težki izgubi iskreno tovariško sožalje.

— V spomin pok. Tilčke Vodenikove je daroval g. prof. Hinko Druzovik znesek 100 Din Učiteljskemu domu v Mariboru. Naj bi našel mnogo posnemovalcev!

— Opozorilo! V Jugoslovenskem Djačkem domu je pripravljenih trideset postelj za prenočišče učiteljev(ice), članov Jugoslovenskega Učiteljskega Uduženja. Cena prenočišča je 10 Din za osebo na dan. Kdor želi prenočevati v Djačkem domu, naj pravočasno sporoči to pismo Izvršnemu odboru UJU, Beograd, Kralja Milutina 66.

— Kamniško učiteljsko društvo. Vse tovariše član(ice), ki dolgujejo na članarini za prvih 5 mesecev, prosim, da poravnajo doletni znesek v začetku januarja 1930. Mesecni prispevek znaša 17/40 Din. — Blagajnik.

— Društvo Zoo v Ljubljani se je v preteklem letu zelo razmahnilo in napredovalo ter doseglo prav lepe uspehe, kar je dokazalo z razstavo svojega inventarja in živali na jesenskem ljubljanskem velesejmu. Zasluge za tako lepe uspehe nima samo društveni odbor, temveč tudi vse članstvo, posebno pa društveni poverjeniki, ki so med ljudstvom precej agilno delovali. Tem potom prosim vse članstvo, da ostane tudi v tem letu zvesto društvu; a poverjenike pa, da obdrže tudi naprej svoje funkcije in da pridno delajo v prid društva, ki ima važno nalogo posebno za učečo se mladino in ki je danes pri vsem ljudstvu dobro znano. Zelja društva je, imeti v vsakem večjem kraju svojega poverjenika, zato prosim, da se prijatelji živali javijo društvu, da so pripravljeni sprejeti poverjeništvu, na kar jih društvo poveri. — F. A., tajnik.

— Ročni zemljevid Jugoslavije z mejami banovin. Založba Učiteljski dom v Mariboru je izdala minulo poletje Baš-Dimnikov ročni zemljevid, kateri je bil radi točnosti podatkov in lične ter pregledne izdelave zelo dobro sprejet v naših šolah in v javnosti. Zemljevid je v prvi vrsti oro in hidrografičen. Ker pa je bila naša država z aktom od 3. oktobra razdeljena na banovine, so seveda sedaj tudi meje banovin velike važnosti. Podjetju je uspelo, da je v ta zemljevid vneslo tudi meje posameznih banovin, in sicer v novi — lila barvi, ki so zelo vidne. S tem bde ustrezno našim šolam in drugi javnosti, ki se zanima za novo razmejitev države.

— Učiteljskemu domu v Mariboru je darovala znana solidna manufakturna tvrdka Franjo Mayer v Mariboru znesek 100 Din. Tvrdko priporočamo svojemu članstvu v uvaževanje pri nakupih.

— gp. Učiteljska gospodarska poslovalnica v Mariboru se prav povoljno razvija. Sredi meseca decembra je poslala vsem osnovnim in meščanskim šolam v naši banovini tiskano okrožnico, v kateri pojasnjuje svoj ustroj ter navaja vse tuzemske tvrdke, s katerimi je v poslovnih stikih. Zato prosimo vse učiteljske, da to okrožnico prečita, upravitelja pa, da jo shranijo, ker jim pride vedno prav pri naročevanju. — Razen v okrožnici navedenih tvrdk je UGP tudi v poslovnih stikih s »Pichlers Witwe« in »Deutscher Verlag für Jugend und Volk« na Dunaju ter s tvrdko »Kosmos« v Stuttgartu.

— Radio in visoke šole. Na lipski univerzi se je vpisalo letos v zimskem semestru nad 6000 akademikov. Radi velikega števila vpisanih dijakov je pa v sicer zelo velikih predavalnicah zmanjkalo prostora. Nekateri profesorji so sicer poskusili predavati v ogromni avli, ki pa tudi ni zadoščala. Posebej najeta druga velika dvorana je bila tudi premajhna. Tedaj je prišel na pomoč radio. V določeni predavalnici na univerzi, v kateri je predaval profesor, so postavili mikrofoni, ki je sprejemal profesorjevo predavanje. V sednjih predavalnicah, v katerih so poslušali dijaki, ki niso mogli več v dvorano, kjer je predaval profesor, so postavili zvočnike. Dijaki so bili s tem prenosom izredno zadovoljni in odslej ne bo več manjkalo prostora. Tako je pomagal radio vodstvu in dijakom iz prav sitne zagate. — T. R. L.

IZVIRNE FRANCOŠKE PASTILJE

VALDA

PRODAJAJO
VSE
LEKARNE IN DROGERIJE

PROTI ŠKODLJIVIM UČINKOM MEGLE IN VSEM BOLEZNIJAM DIHAL.

— Pedagoška fakulteta v Pragi. Reformna komisija na šoli visokega pedagoškega študija je na pobudo docenta dr. V. Prihoda začela kot nadaljevanje akcije univerzitetnih profesorjev dr. O. Kadnerja in dr. O. Chlupa akcijo za ustanovitev pedagoške fakultete v Pragi. Finansijsko vprašanje je začasno prevzela »obec učiteljska«. Fakulteta je samostojni oddelek šole visokega pedagoškega študija v Pragi. Ustanovi se po dogovoru s šolskim referatom glavnega mesta Prage. Pedagoška fakulteta hoče z dvoletnim študijem dati absolventom srednjih šol z maturitetnim izpričevalom strokovno, teoretično in praktično učiteljsko izobrazbo visokošolskega značaja. Ta študij je organiziran sledeče: na visokih šolah, kjer je vsak dijak pedagoške fakultete obvezan posecati 4 semestre najmanj po 10 tedenskih ur in to filozofijo in še kak znanstven predmet, ki si ga sam izvoli, 2. na pedagoški fakulteti, kjer je dijak obvezan absolvirati 4 semestre po najmanj 14 tedenskih ur teoretičnega in praktičnega pedagoškega študija. Predmeti so: Pedagoška psihologija, pedagoška sociologija, zgodovina pedagogike, pedagoške teorije in sistemi, pedopatologija, eksperimentalna didaktika, šolska organizacija, didaktika elementarnega razreda srednje in višje stopnje, telesna in glasbena vzgoja. Praktične hospitacije in nastopi se bodo vršili na odgovarjajočih šolah. Predavajo univerzitetni profesorji in lektorji. — Praga 1929. — E. Lippert — A. Lajovic.

— Angleške šole in esperanto. (Iz »Herolda de Esperanto«). Izmed vseh sedanjih nacionalnih jezikov bi imel gotovo angleški še največje izgledov, da postane mednarodni pomožni jezik in zato se sliši čudno, da celo neverjetno, da angleške oblasti podpirajo esperantsko gibanje. In vendar je res! V Londonu se vršijo v trgovskih šolah večerni esperantski tečaji, ki jih plačuje mesto, in sicer prav tako kakor druge tečaje. Izven Londona prireja večino esperantskih tečajev »Worker's Educational Association« (Delavsko pedagoško društvo), ki plačuje učitelje esperanta še boljše nego mesto London in sicer v našem denarju okoli 45 Din za uro. Dve tretjini prispeva pri tem država.

— Prejemki čehoslovaških upokoencev. Kot se je svojčas zgodilo v Beogradu odposlancem organizacij upokojenih državnih nameščencev, se bodo pokojnine naših staropokoencev po vsej verjetnosti uredile po čehoslovaškem vzorcu. V čehoslovaški republiki pa prejemajo staropokoenci, upokojeni s polnimi službenimi leti sledeče letne pokojnine, preračunljene v dinarje: uradniki V. činov. razreda 57.334 Din, uradniki VI. činov. razreda 45.227 Din, uradniki VII. činov. razreda 36.047 Din, uradniki IX. čin. razreda 27.220 Din, zvaničniki 23.463 Din, služitelji 16.840 Din. — Kakor vidimo, so ti prejemki prav primerni in z njimi čehoslovaški staropokoenci mnogo lažje izhajajo, posebno še, ker je življenje po čehoslovaškem vobče znatno cenejše, nego je pri nas. — »N. G.«.

— Brezplačno zdravljenje častnikov. Novi vojaški zakon vsebuje važne določbe glede zdravljenja rezervnih častnikov. Vsi rezervni in upokojeni častniki, ki so se udeležili svetovne vojne, imajo pravico do brezplačnega zdravljenja v vojaških bolnicah. Ta pravica pristoji samo njim samim. V državnih kopalnicah imajo pa pravico do brezplačnega stanovanja oni sami in njihove družine.

»Naš Glas«.

— k Lojz Kraigher: »Na fronti sestre Zive«. Drama v treh dejanjih. V Ljubljani 1929. Založila Tiskovna zadruga. (128 strani). Cena broširani knjigi 44 Din, vezani 56 Din, poštnina 2 Din. — Tiskovna zadruga je izdala to knjigo v skrbni in okusni opremi. Naročajo se v knjigarni Tiskovne zadruge v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

Pevski zbor UJU učiteljstva.

—pev. Pevski zbor učiteljstva UJU. Prihodnji pevski tečaj za ženski zbor se bo vršil 11. in 12. januarja. Začetek 11. jan. ob 15 ur v Glasbeni Matici.

—pev. V dne: 27., 28., 29. in 30. decembra 1929. se je vršil pevski tečaj, katerega se je članstvo polnoštevilno udeležilo. Vezbamo program, s katerim bomo nastopili na čehoslovaškem, kamor nameravamo v marcu 1930. Pri toliki požrtvovalnosti članstva, ki z veseljem žrtvuje materialne žrtve in pouka proste dni za ugled stanu in jugoslovenske pesmi, smo prepričani, da nam bo mogoče častno izvršiti stavljen si nalogo. Veliko zahvalo smo dolžni našemu pevovodji Srečku Kumru, ki vodi zbor navzgor z brezprimerno energijo, požrtvovalnostjo in sposobnostjo.

—pev. Z ozirom na turnejo, ki je na programu, ima popolno veljavo dopis prosvetnega oddelka bivšega velikega župana v Ljubljani št. 5069/1 od 23. septembra 1929. (Uporaba šolskih dni za pevske tečaje).

—pev. Pevski tečaj za mešani zbor se bo vršil ob priliki šolskega semestra. — Odbor.

Vsem, ki naročajo ali reklamirajo 1. štev. „Našega roda“, sporočamo, da je pošla. Ponatisnemo jo v par dneh.

Šel je z znamenitim Praprotnikovim uvodnikom, ki se glasi:

Castiti prijatli, mili bratje!

Tukaj je naš šolski časnik »učiteljski Tovariš«, katerega smo že davno potrebovali in željno pričakovali. — Obsijalo ga je zlato solnce novega leta in serčno želimo, da bi ga oblivali ljubezni žarki naših bratov prijatelov in vseh domoljubnih Slovincov! — Rosi dile so ga okoliščine novega časa in Bog daj, da bi mu tudi ugodne bile in ga živile.

Nobena vednost ne sega tako globoko v človeško življenje, kakor nauk od zrejanja. Šol. oblast odreja stvari po učiteljih, naš prihodnji narod in učitelj postaja tedaj vedno bolj imenitna in težavna. Učenik velikokrat potrebuje, da bi mu kdo svetoval, razjasnjeval in pomagal, pa tudi, da bi ga tolažil in spodbujal pri njegovem trudnem delu. Kje bi iskal priden učenik pomoči? Kje drugod, kakor v tem, da se pogovarja s svojimi skušnjimi brati in tovariši in da bere dobre spise, kateri mu govorijo o obdelovanju njegovega obširnega polja, in mu kažejo, kako bi lahko svoje učence naravnost in nemudoma vodil do pravega namena, in kako bi se sploh obnašal, da bi s časom vedno napredoval in bogatel v svojem dušnem in telesnem stanu. »Učiteljski Tovariš« je prevzel to težavno službo, da bo zajemal iz mnogih studencov šolskih izkušenj in potem rosil kaplje na naše šolsko polje. — Nato našteva o čem bo list pisal. Citati smo to že iz njegovega oznanila v »Novicah«.

Nazadnje pravi:

»Vse to bomo natanko spolnovali, ako nam bodo le tudi naši mili bratje, spoštovani šolski prijatli in domoljubi na Slovenskem pomagali, kar jih zdaj prav lepo in iz globočine svojega srca prosimo. — Za vsako lepo drobtinico bomo zelo, zelo hvaležni; naj vsi vemo, da — združena moč je zlat obroč, ki nam stvari in hrani dela naše. Naša prava in zadnja misel pa naj bo: »Vse na slavo Bogu in na srečo našemu narodu!«

S takimi kratkimi pa preserčnimi vošili pojdi mladi »učiteljski Tovariš« po vseh slovenskih selih, pozdravljaj vse naše brate učitelje, vse šolske prijatelje in vse mile domoljube, in ljubeznjivo se tovariši z njimi! Z Bogom!

V Ljubljani, na novega leta dan 1861.

Vredništvo.

K sklepu mi je omeniti še sledeče. Ustanovitve »Učit. Tov.« je pospešilo:

1. Milejša politična sapa, ki je začela od l. 1859. po porazih v Italiji veti z Dunaja tudi nenemškimi avstrijskim narodom, med temi tudi slovenskemu.

2. Razmere, ki so pri nas ustvarjale večnoma strokovne časopise, med njimi »Novice« kmetijske in rokodelske, pozneje gospodarske, obrtniške, narodne; »Zg. Danica«, katoliški cerkveni list. »Slov. Prijatelj«, časopis za cerkev, šolo in dom, katerim se je kot učiteljski list pridružil tudi »Solski Prijatelj«.

3. Vrzel, ki je nastala v kontinuiteti iz obrazil in samozabirale učiteljstva s prenehanjem šolskega dela »Slov. Prijatelja« v l. 1858.

4. Stremenje slovenskega učiteljstva, da dobi tudi svoj strokovni časopis, ki so ga izjeme slov. učitelji inteligentni zahtevali že od l. 1849. dalje.

5. Čas od 1848. l. do 1860. l. je z »Vedežem«, »Novicami«, »Slovenijom«, »Slov. Bčelo«, »Solv. Prijateljem« vzgojil cele kroge dopisnikov v učiteljskem stanu samem, ki je bil zmožen pisati samostojne spise o šolstvu in so se nanje obračali za mnenje celo priznani cerkveni šolniki tistega časa.

6. Gradnja osebnosti Andreja Praprotnika, ki se je izvršila z njegovo osebnostno samostojno obrazbo in z dopisovanjem v skoro vse od 1848. l. izhajajoče slovenske časopise in je s tem postal priznan šolnik in pisatelj šolskih knjig, da celo nekaj pesnika. On edini je bil zmožen kot urednik takega časopisa — saj je imel že od 1859. l. tudi svojo malo uredniško prakso. S svojo izobrazbo je presegal vsakega tedanjega slovenskega učitelja. Bil je mož, ki je s svojim organizatoričnim delom segal najzaj v 1848. l. in svojim bistrim vidom v prihodnost pripravljaj slovenskemu učiteljstvu bodočnost, v kateri je smelo korakalo skoro v istih vrstah z učiteljstvom drugih avstrijskih narodov.

7. Andrej Praprotnik je tudi spoznal ugodni trenutek za ustanovitev slovenskega učiteljskega časopisa. Ko se mu je posrečilo pridobiti tiskarja Milica za njegov natesek, je bil slovenski učiteljski časopis ustanovljen. Važnost tega dejstva je v zavesti, da se je slovensko učiteljstvo s Praprotnikom na čelu smatralo zmoženo zalagati slovenski učiteljski časopis s svojimi dopisi in ga tudi vzdrževati s svojimi prispevki.

8. Tudi slovenska duhovščina je spoznala resnost te Praprotnikove zasnove in mu prihitela na pomoč z dopisi — zlasti njegov prijatelj Josip Marš z »Jezičnikom« in drugi. Ob enem se je naročilo na »Tovariš« že prvo leto preko 200 duhovnikov.

9. »Učiteljski Tovariš« je pisal popolnoma v smislu načel versko-krščanske šole, ker bi bil v tisti dobi in v takratnih razmerah vsak časopis, ki bi se bil postavil na nasprotno stališče, nemogoče, ker bi se mu ne-bila protivila samo vsa tedanja naša duhovščina, ampak celokupna slovenska javnost. S tem je pa imel že tudi v sebi kal opozicije, ki jo je nehoti vzgajal v slovenskem učiteljstvu, ki se je proti »Tovarišu« organizovala eno desetletje pozneje okoli učitelja Janka Lapajnetca, sedanjega še živečega ravnatelja meščanskih šol v pokoju, ki je ustanovil drugi slovenski sa-

mostojni učiteljski časopis »Slovenski učitelj«, ki je od 1872.—1877. l. zastopal načela novega šolskega zakona in nove uredbe šolstva pod nadzorstvom učiteljev-strokovnjakov. Tako je prešel razvoj slovenskega šolstva v oni dve struji, po katerih hodi še danes. Samo da se je stvar izpremenila v toliko, da sedanjí »Tovariš« zastopa načela državnega — Slovenski Učitelj — pozneje zopet ustanovljen, pa načela versko-krščanske šole.

S »Tovarišem« je torej stopilo slovensko učiteljstvo indirektno v kolotečine razvoja drugega tedanjega evropskega šolstva — po zneje pa, ker je vzbudilo opozicijo in sam postal njen organ, v smernice moderne, državne šole. V tem leži ves njegov velik pomen za razvoj našega šolstva.

Ciril Petrovec.

Obleke kemično čisti, barva, plisira in lika tovarna JOS. REICH.

Splošne vesti.

— 70letnica »Učiteljskega Tovariša«. S prvo številko letošnjega leta je stopil »Učiteljski Tovariš« v sedemdeseti letnik. Z letom 1930. se prične faktično ta letnik, dasi šteje sedaj 70. letnik lista že 21. številko. To vsled tega, ker smo 56. letnik zaključili že s koncem šolskega leta in začeli izdajati 57. letnik »Učiteljskega Tovariša« s šolskim letom 1926./27. Ker je »Učiteljski Tovariš« najstarejši slovenski list, ki je služil do sedaj že polnih 69 let slovenskemu učiteljstvu kot najboljši orodje v borbi za njegove moralne in materialne pravice, bi se spodobilo, da se ta jubilej praznuje na nekoliko dostojnejši način — vendar ne kaže v danih razmerah s kako jubilejno številko obhajati jubilej. Članstvo naj se torej zadovolji z razpravo tov. Petrovca »K 70letnici«, ostala zgodovina »Učiteljskega Tovariša« je pa razvidna iz jubilejne številke ob 60letnici, ki je izšla 7. januarja 1920.

— Poverjeništvu se je zgledilo v torek 7. t. m. pri g. podbanu dr. Pirkmajerju in na to pri novonastopivšem načelniku za osnovno šolstvo pri prosvetnem oddelku g. inspektorju dr. Kotniku. Obema predstavnikoma je poverjeništvu tolmačilo stališče organizacije do poedinih vprašanj, predvsem v pogledu kmetško-nadaljevalnega šolstva, objave izpraznjenih službenih mest, naturalnih stanovanj in stanarine itd. Oba predstavnika sta imela polno razumevanje za učiteljske težnje in pokazala veliko naklonjenost učiteljskemu stanu.

— Seja poverjenikov v Beogradu. Od izvršnega odbora UJU v Beogradu smo prejeli nastopni dopis: Zelo potrebno je, da se vrši seja poverjenikov zaradi dogovora o stanju učiteljstva, o zakonu in drugih vprašanjih. Zaradi tega je sklenil izvršni odbor na svoji seji dne 28. decembra 1929, da se vrši seja poverjenikov dne 19. in 20. januarja 1930. v Beogradu v pisarni Djačkove doma (Kralja Milutina 66). Dnevni red: 1. Poročilo poverjenikov o delu poverjeništvu. 2. Razgovor o novem zakonu in nadaljnjem delu Uduženja Jugoslovenskega Učiteljstva na tem vprašanju. 3. Vprašanja, predlogi in pojasnila. 4. Resolucija in komunikate za tisk. — Poverjeniki morajo privedi s seboj tudi eksperte za posamezna vprašanja. Ker bo 19. januarja svečana posvetitev Djačkove doma, začne seja šele popoldne ob 3. uri. Delegati morejo dobiti v Djačkem domu tudi udobno prenočišče.

— Državna razstava UJU v Beogradu. Ker je bilo sklenjeno, da se proslavi z letošnjo glavno skupščino tudi 10letnica obstoja Uduženja jugoslovenskega učiteljstva in da se ob tej priliki priredi državna razstava, ki bi v celoti pokazala šolsko življenje in delo učiteljstva ter napredek prosvetnega dela v zadnjih desetih letih, zato je sklenil izvršni odbor, da se naprosijo vse sekcije za čim intenzivnejšo pomoč v tej zadevi. Zaradi tega se vam priporoča: 1. Da čim prej pričnete z agilnim nabiranjem predmetov za razstavo iz vašega teritorija. 2. Da izvolite poseben odbor najagilnejših učiteljev, ki bo deloval na tem. Ta odbor bo imel nalogo, da odpotuje v gotovem času, na poziv izvršnega odbora, v Beograd in pomaga centralnemu odboru pri ureditvi razstave. 3. Dostavi se vam načrt razstave, da ga eventualno spopolnite in predelate in nas o tem obvestite. 4. Ministrstvo prosvete je naproseno, da odredi šolam in upraviteljem, da se potrdijo, da bo razstava verno ogledalo desetletnega dela. 5. Za direktorja razstave je odrejen tov. Pavle Flere, član izvršnega odbora in pod njegovim vodstvom bo deloval centralni odbor in odbori, ki jih bodo delegirale posamezne sekcije. — Začeti je treba čim prej.

DRAGO GORUP & Co.

LJUBLJANA
MIKLOŠIČEVA CESTA 14/II.

Izdelava in prodaja
damske in moške
konfekcije. — Naročila po meri se izvršujejo hitro in točno

En gros. En detail.

— Ljubljana in prvi draginjski razred. Nedavno je objavil neki ljubljanski dnevnik, da je podpisana uredba, po kateri se pomakne mesto Ljubljana v prvi draginjski razred. Ker državna Zveza nameščencev o tej vesti nima avtentičnega potrdila, se je obrnila na Glavni savez s prošnjo za pojasnilo.

»Naš Glase«.

— Kaj je z razlikami na stanarini za čas od 1. oktobra 1923. do 1. maja 1924.? Glede načelne rešitve tega vprašanja se je Zveza državnih nameščencev obrnila na Glavni savez s prošnjo, da ji avtoritativno pojasni, ako imajo pravico do te razlike poleg zvaničnikov in služiteljev tudi uradniki. Uredba o izplačilu razlike temeljne in položajne plače namreč stanarin nikjer izrecno ne omenja. — N. G.

— Tovarišica gospa Tilčka Vodenikova umrla. V soboto zjutraj je v Mariboru umrla učiteljica ženskih ročnih del v pok. in soproga bivšega upravitelja v Limbušu tovariša Sime Vodenika po večletni težki bolezni. Pokopali so jo v ponedeljek v Limbušu, kjer že počiva nekaj let tudi njena hčerka učiteljica, katero je v najlepših letih istotako pobrala neizprosna jetika. Pokojna Tilčka ni bila samo dobra in skrbna soproga našemu tovarišu, ampak tudi stanovsko zavedna naša tovarišica, ki se je živo zanimala za napredek šole in ugled učiteljskega stanu. Zato jo bodo ohranili v prijetnem spominu vsi, kateri so jo osebno poznali in visoko čislali radi njene ljubeznosti in stanovske zavednosti. Prizadetemu vrlu tovarišu Šimi Vodeniku pa izrekamo ob tej težki izgubi iskreno tovariško sožalje.

— V spomin pok. Tilčke Vodenikove je daroval g. prof. Hinko Druzovik znesek 100 Din Učiteljskemu domu v Mariboru. Naj bi našel mnogo posnemovalcev!

— Opozorilo! V Jugoslovenskem Djačkem domu je pripravljenih trideset postelj za prenočišče učiteljev(ice), članov Jugoslovenskega Učiteljskega Uduženja. Cena prenočišča je 10 Din za osebo na dan. Kdor želi prenočevati v Djačkem domu, naj pravočasno sporoči to pismo Izvršnemu odboru UJU, Beograd, Kralja Milutina 66.

— Kamniško učiteljsko društvo. Vse tovariše član(ice), ki dolgujejo na članarini za prvih 5 mesecev, prosim, da poravnajo doletni znesek v začetku januarja 1930. Mesecni prispevek znaša 17/40 Din. — Blagajnik.

— Društvo Zoo v Ljubljani se je v preteklem letu zelo razmahnilo in napredovalo ter doseglo prav lepe uspehe, kar je dokazalo z razstavo svojega inventarja in živali na jesenskem ljubljanskem velesejmu. Zasluge za tako lepe uspehe nima samo društveni odbor, temveč tudi vse članstvo, posebno pa društveni poverjeniki, ki so med ljudstvom precej agilno delovali. Tem potom prosim vse članstvo, da ostane tudi v tem letu zvesto društvu; a poverjenike pa, da obdrže tudi naprej svoje funkcije in da pridno delajo v prid društva, ki ima važno nalogo posebno za učečo se mladino in ki je danes pri vsem ljudstvu dobro znano. Zelja društva je, imeti v vsakem večjem kraju svojega poverjenika, zato prosim, da se prijatelji živali javijo društvu, da so pripravljeni sprejeti poverjeništvu, na kar jih društvo poveri. — F. A., tajnik.

— Ročni zemljevid Jugoslavije z mejami banovin. Založba Učiteljski dom v Mariboru je izdala minulo poletje Baš-Dimnikov ročni zemljevid, kateri je bil radi točnosti podatkov in lične ter pregledne izdelave zelo dobro sprejet v naših šolah in v javnosti. Zemljevid je v prvi vrsti oro in hidrografičen. Ker pa je bila naša država z aktom od 3. oktobra razdeljena na banovine, so seveda sedaj tudi meje banovin velike važnosti. Podjetju je uspelo, da je v ta zemljevid vneslo tudi meje posameznih banovin, in sicer v novi — lila barvi, ki so zelo vidne. S tem bde ustrezno našim šolam in drugi javnosti, ki se zanima za novo razmejitev države.

— Učiteljskemu domu v Mariboru je darovala znana solidna manufakturna tvrdka Franjo Mayer v Mariboru znesek 100 Din. Tvrdko priporočamo svojemu članstvu v uvaževanje pri nakupih.

— gp. Učiteljska gospodarska poslovalnica v Mariboru se prav povoljno razvija. Sredi meseca decembra je poslala vsem osnovnim in meščanskim šolam v naši banovini tiskano okrožnico, v kateri pojasnjuje svoj ustroj ter navaja vse tuzemske tvrdke, s katerimi je v poslovnih stikih. Zato prosimo vse učiteljske, da to okrožnico prečita, upraviteljstva pa, da jo shranijo, ker jim pride vedno prav pri naročevanju. — Razen v okrožnici navedenih tvrdk je UGP tudi v poslovnih stikih s »Pichlers Witwe« in »Deutscher Verlag für Jugend und Volk« na Dunaju ter s tvrdko »Kosmos« v Stuttgartu.

— Radio in visoke šole. Na lipski univerzi se je vpisalo letos v zimskem semestru nad 6000 akademikov. Radi velikega števila vpisanih dijakov je pa v sicer zelo velikih predavalnicah zmanjkalo prostora. Nekateri profesorji so sicer poskusili predavati v ogromni avli, ki pa tudi ni zadoščala. Posebej najeta druga velika dvorana je bila tudi preemajna. Tedaj je prišel na pomoč radio. V določeni predavalnici na univerzi, v kateri je predaval profesor, so postavili mikrofoni, ki je sprejemal profesorjevo predavanje. V sednjih predavalnicah, v katerih so poslušali dijaki, ki niso mogli več v dvorano, kjer je predaval profesor, so postavili zvočnike. Dijaki so bili s tem prenosom izredno zadovoljni in odslej ne bo več manjkalo prostora. Tako je pomagal radio vodstvu in dijakom iz prav sitne zagate. — T. R. L.

IZVIRNE FRANCOŠKE PASTILJE

VALDA

PRODAJAJO
VSE
LEKARNE IN DROGERIJE

PROTI ŠKODLJIVIM UČINKOM MEGLJE IN VSEM BOLEZNIJAM DIHAL.

— Pedagoška fakulteta v Pragi. Reformna komisija na šoli visokega pedagoškega študija je na pobudo docenta dr. V. Prihoda začela kot nadaljevanje akcije univerzitetnih profesorjev dr. O. Kadnerja in dr. O. Chlupa akcijo za ustanovitev pedagoške fakultete v Pragi. Finansijsko vprašanje je začasno prevzela »obec učiteljska«. Fakulteta je samostojni oddelek šole visokega pedagoškega študija v Pragi. Ustanovi se po dogovoru s šolskim referatom glavnega mesta Prage. Pedagoška fakulteta hoče z dvoletnim študijem dati absolventom srednjih šol z maturitetnim izpričevalom strokovno, teoretično in praktično učiteljsko izobrazbo visokošolskega značaja. Ta študij je organiziran sledeče: na visokih šolah, kjer je vsak dijak pedagoške fakultete obvezan posecati 4 semestre najmanj po 10 tedenskih ur in to filozofijo in še kak znanstven predmet, ki si ga sam izvoli, 2. na pedagoški fakulteti, kjer je dijak obvezan absolvirati 4 semestre po najmanj 14 tedenskih ur teoretičnega in praktičnega pedagoškega študija. Predmeti so: Pedagoška psihologija, pedagoška sociologija, zgodovina pedagogike, pedagoške teorije in sistemi, pedopatologija, eksperimentalna didaktika, šolska organizacija, didaktika elementarnega razreda srednje in višje stopnje, telesna in glasbena vzgoja. Praktične hospitacije in nastopi se bodo vršili na odgovarjajočih šolah. Predavajo univerzitetni profesorji in lektorji. — Praga 1929. — E. Lippert — A. Lajovic.

— Angleške šole in esperanto. (Iz »Herolda de Esperanto«). Izmed vseh sedanjih nacionalnih jezikov bi imel gotovo angleški še največje izgledov, da postane mednarodni pomožni jezik in zato se sliši čudno, da celo neverjetno, da angleške oblasti podpirajo esperantsko gibanje. In vendar je res! V Londonu se vršijo v trgovskih šolah večerni esperantski tečaji, ki jih plačuje mesto, in sicer prav tako kakor druge tečaje. Izven Londona prireja večino esperantskih tečajev »Worker's Educational Association« (Delavsko pedagoško društvo), ki plačuje učitelje esperanta še boljše nego mesto London in sicer v našem denarju okoli 45 Din za uro. Dve tretjini prispeva pri tem država.

— Prejemki čehoslovaških upokoencev. Kot se je svojčas zgodilo v Beogradu odposlancem organizacij upokojenih državnih nameščencev, se bodo pokojnine naših staroupokoencev po vsej verjetnosti uredile po čehoslovaškem vzorcu. V čehoslovaški republiki pa prejemajo staroupokojenci, upokojeni s polnimi službenimi leti sledeče letne pokojnine, preračunljene v dinarje: uradniki V. činov. razreda 57.334 Din, uradniki VI. činov. razreda 45.227 Din, uradniki VII. činov. razreda 36.047 Din, uradniki IX. čin. razreda 27.220 Din, zvaničniki 23.463 Din, služitelji 16.840 Din. — Kakor vidimo, so ti prejemki prav primerni in z njimi čehoslovaški staroupokojenci mnogo lažje izhajajo, posebno še, ker je življenje po čehoslovaškem vobče znatno cenejše, nego je pri nas. — N. G.

— Brezplačno zdravljenje častnikov. Novi vojaški zakon vsebuje važne določbe glede zdravljenja rezervnih častnikov. Vsi rezervni in upokojeni častniki, ki so se udeležili svetovne vojne, imajo pravico do brezplačnega zdravljenja v vojaških bolnicah. Ta pravica pristoji samo njim samim. V državnih kopalniških imajo pa pravico do brezplačnega stanovanja oni sami in njihove družine.

»Naš Glase«.

— k Lojz Kraigher: »Na fronti sestre Zive«. Drama v treh dejanjih. V Ljubljani 1929. Založila Tiskovna zadruga. (128 strani). Cena broširani knjigi 44 Din, vezani 56 Din, poštnina 2 Din. — Tiskovna zadruga je izdala to knjigo v skrbni in okusni opremi. Naročajo se v knjigarni Tiskovne zadruge v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

Pevski zbor UJU učiteljstva.

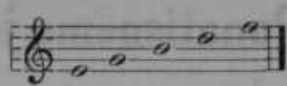
—pev. Pevski zbor učiteljstva UJU. Prihodnji pevski tečaj za ženski zbor se bo vršil 11. in 12. januarja. Začetek 11. jan. ob 15 ur v Glasbeni Matici.

—pev. V dne: 27., 28., 29. in 30. decembra 1929. se je vršil pevski tečaj, katerega se je članstvo polnoštevilno udeležilo. Večbamo program, s katerim bomo nastopili na čehoslovaškem, kamor nameravamo v marcu 1930. Pri toliki požrtvovalnosti članstva, ki z veseljem žrtvuje materialne žrtve in pouka proste dni za ugled stanu in jugoslovenske pesmi, smo prepričani, da nam bo mogoče častno izvršiti stavljen si nalogo. Veliko zahvalo smo dolžni našemu pevovodji Srečku Kumru, ki vodi zbor navzgor z brezprimerno energijo, požrtvovalnostjo in sposobnostjo.

—pev. Z ozirom na turnejo, ki je na programu, ima popolno veljavo dopis prosvetnega oddelka bivšega velikega župana v Ljubljani št. 5069/1 od 23. septembra 1929. (Uporaba šolskih dni za pevske tečaje).

—pev. Pevski tečaj za mešani zbor se bo vršil ob priliki šolskega semestra. — Odbor.

NOTE

za vse instrumente in petje s posebnim popustom za p. n. učiteljstvo in po želji na obroke nudi v največji izbiri le

MAT. ČNA KNJIGARNA - LJUBLJANA

POŠTNI PREDAL 195.

„Naš rod.“

—nr. Vezava kompletnega letnika bo stala: polplatno 11 Din, celo platno 18 Din, originalne platnice 20 Din. Kdor reflektira na vezavo letnike, naj si jih čimprej rezervira pri upravi ter sporoči, kakšno vezavo želi.

—nr. Upraviteljstva in poverjenike, ki so prejeli več izvodov nego so jih naročili in vplačali, naproša uprava, da te izvode nemu doma vrnejo!

—nr. Kdor še ni poslal naročila in vplačila za 1. odnosno 2. številko, naj stori to takoj te dni, da ne bo zakasnil. Ponovno opozarjamo, da lista ne bomo več ponatiskovali.

Ferijalni Savez učiteljstva.

—f. Učiteljski Ferijalni Savez. Na ferijalnem zborovanju 27. dec. l. l. v Mariboru so bili sprejeti sledeči sklepi glede kolonije: 1. Vsak priglasičenec plača poleg pristopnine 30 Din za UFS: za hrano in stanovanje 800 Din, kolonijalni znesek 50 Din in 100 Din brezobrestnega posojila, ki se vrne najpozneje v 6 letih. Posojilo 100 Din bo lahko vsak udeležent prispeval, UFS pa bo s tem zneskom omogočil organiziranje prepotrebne naše kolonije. 2. Kolonijo bomo organizirali v lepem mestu Velaluka na otoku Korčula — 5 ur s parobrodom od Splita. 3. Sprejelo se bo 80 do 100 udeležencev. Rok za priglas je nedoločen; kadar bo število izpolnjeno, se bo vpisovanje zaključilo. 4. Ob vsaki možni priliki naj agilni ferijalci nabirajo za »Kolonijalni fond«, imena in zneski bodo objavljeni v »Učit. Tovarišu«. — Zrtvuimo se vsi, da kolikor mogoče ugodno uredimo našo kolonijo na našem jugu! Zato na delo! — Za UFS: Mrovlje Sl., gl. pov. — Slovenjgradec.

OBLAČILNICA ZA SLOVENIJO LJUBLJANA, Miklošičeva cesta 7

prilporeča svojo bogato zalogo manufakturnega blaga prvovrstnih čeških, nemških in angleških tovarn. Državni nameščenci dobe blago tudi na obroke proti predložitvi legitimacij.

RISALNA ORODJA kupite najbolje pri Fr. P. ZAJEC, optik Ljubljana, Stari trg 9.

Pokret učiteljic.

POROČILO O OBČNEM ZBORU »DRUŠTVA UČITELJIC V LJUBLJANI« DNE 27. DECEMBRA 1929.

I. Odbornice so poročale o delovanju društva v preteklem letu. Letos je praznovalo društvo 30letnico obstoja in je ob tej priliki ustanovilo fond za zgradbo »Ženskega doma« v Ljubljani. Izdalo je tiskano poročilo o delovanju tekom 30 let in razposlalo brošuro tovarišicam po Sloveniji.

V tem letu je ustanovilo društvo tudi zavetišče za dijakinje. Oskrbovala ga je članica Mehletova, ki je dala idejo in v svoji hiši tudi brezplačne prostore za zavetišče. Letos se ga poslužuje 35 učenk I. deklške meščanske šole v Ljubljani.

Poudarjalo se je predvsem, da v društvu ni pravega življenja, ker je med tovarišicami premalo zavesti in zanimanja za skupno delo. Dokler ne bo včlanjena večina nameščenih učiteljic, tako dolgo društvo ne zasluži svojega imena, ker ne zastopa mnenja večine; tudi je odboru onemogočeno uspešno delo, ako nima moči in zaslonbe v članstvu. Predsednica predlaga, naj se izvoli nov odbor, da zastavijo mlajše tovarišice svoje svče sile, morda bo njim bolje uspelo zbuditi zanimanje in pridobiti tovarišice za skupno delo.

II. Pri drugi točki dnevnega reda se sklepe, naj se preloži volitev novega odbora na izredni občni zbor o Veliki noči. Do takrat naj vztraja še stari odbor, kateremu v pomoč se izvolijo nekatere tovarišice, da sestavijo skupno nov delovni program in skušajo poživiti zanimanje za organizacijo.

III. Največje zanimanje je zbudilo predavanje članice Angele Vodetove »O celibatu učiteljic in uradnic«. Predavateljica je v svojem temeljitem predavanju razvila sledeče misli: (Glej »Listek«).

Glede plač poudarja »Društvo učiteljic« znova svoje stališče, naj se ne delajo nikake razlike med poročenimi in neporočenimi učiteljicami.

IV. Pri slučajnostih se je sprejel naslednji predlog:

Društvo naj se na merodajnih mestih zavzame za to, da bi dosegle učiteljice popolno enakopravnost z učitelji tudi glede upraviteljskih mest na mešanih šolah.

Stanovska organizacija UJU Iz poverjeništvu UJU.

»BLAZE V ŽEGEN V NASI KNJIZEV NOSTI«.

Pod tem naslovom je prineslo »Jutro« z dne 4. t. m. članek, v katerem nam prikrito očita stvari, ki jih mi nismo zakrivali. Ne da bi odgovarjali na neokusnost, kakor »znak kakovostne jalovosti« itd., hočemo konstatirati le ta dejstva: Pov. UJU Ljubljana je do

lanskega leta izdajalo mladinski list »Zvonček«. Na zahtevo svojega članstva se je odločilo izdajati mladinski list, ki bi bil dostopen tudi najširšim plastem naše mladine, t. j. za tako ceno, da bi ga zamogli naročiti tudi najrevnejši sloji, in s tako vsebino, ki bi zadostila tudi potrebam dežele. Ta sklep ni nič novega in prikrita ter se je dal razbrati skoro iz vsake številke »Učit. Tovariša«. Dvomimo, da bi ga bil spregledal dopisnik članka v »Jutru«.

A zgodilo se je sledeče: Med tem, ko je poverjeništvu zbiralo material za mladinski list v novem šolskem letu, medtem ko se še ni odločilo, ali obdrži listu ime »Zvonček«, se je našel konzorcij izven naših vrst, ki je bil našega pristanka in ne da bi mislil na »pametno in dobro osredotočenje sil« — prišel izdajati mladinski list pod imenom »Zvonček«, in sicer kot 31. letnik.

Molčali smo in šli preko, čeravno ni le tiskovni zakon, ampak tudi zakon o morali govoril za nas.

Vprašamo g. dopisnika: Kdo je tedaj vršil »proces drobljenja energije«, kdo izpodkopaval »stare priznane književne časopise«?

Radovedni smo, če se bo gospod dopisnik povzpeli nad »male narode« in popravil storjeno krivico.

Udruženje jugoslovenskega učiteljstva — poverjeništvu Ljubljana, 8. januarja 1930.

Andrej Skulj, poverjenik.

Josip Kobal, tajnik.

Iz društev:

Vabila:

— UČITELJSKO DRUŠTVO ZA SREZ MURSKA SOBOTA ima dne 16. januarja občni zbor, in sicer ob 9. uri 30 minut v prostorih državne osnovne šole v Murski Soboti. Odbor.

Poročila:

+ CELJSKO UČITELJSKO DRUŠTVO je zborovalo dne 7. decembra t. l. v Celju. Izmed 161 včlanjenih je navzočih 118, t. j. 73%.

Predsednik tov. Gosak pozdravlja članstvo in zlasti v okraj novodošla tov. Srebrničevo in Dolinarja. Omenja kulturni napredek človeštva, ki se najpozitivneje kaže v razvoju nove šole.

»O mednarodni pedagoški konferenci v Helsinkiju na Danskem« je referiral strokovna učiteljica gđ. Herma Bračičeva iz Maribora. Seznanila nas je z organizacijo te svetovne konference in glavnimi mislimi množice referatov, ki globoko utemeljujejo principe nove šole in kažejo idealne napore sodobnih pedagogov v najkulturnejših državah. Dodala je tudi zanimive slike s poti.

Tov. predsednik je podal poročilo o odkritju spomenika tov. Brinarju in se je izrekla zahvala darovalcem in g. župniku v Gotovljah. Tov. Vlavšek je predložil osnutek pravilnika o upravljanju društvenega Brinarjevega fonda (10.000 Din), ki naj bi se z njim vzdrževal spomenik in bi tudi članstvu ob težkih prilikah bil v pomoč. Po debati je bil pravilnik v končni stilizaciji sprejet. Tov. Gobec je poročal o uporabi podpore društvenih knjižnic in o šolski Matici. Tov. Vlavšek je priporočal »Samopomoč« še neveljenim. Tov. Roš je pokazal na velike uspehe »Našega rodu« in na njegov program.

O razmerju med poverjeništvom in društvom ter o sestanku društvenega odbora z delegati poverjeništvu sta poročala tov. predsednik in tajnik. Članstvo je nato po debati soglasno odobrilo točke, kakor jih navaja zapisnik in je naročilo odboru, da vztraja na sprejetju vseh točk od strani poverjeništvu. Ako bi poverjeništvu odbilo predloge celjskega učiteljskega društva, smatra članstvo takojšnje sklicanje izredne delegacijske skupščine za potrebno.

Tov. Gosak je poročal o ocenjevanju stanovanj šolskih upraviteljev, nato kot predsednik odbora za kmetijsko nadaljevalno šolstvo v bivši mariborski oblasti o tem šolstvu in njegovih bodočih nalogah.

Naknadno je bilo izvoljeno pregledovalcem računov učiteljstvo šole na Frankolovem. Na predlog prejšnjih delegatov bodo delegati za prihodnjo skupščino voljeni na prihodnjem zborovanju tajno s listki. Ob šestdesetletnici društvenega obstoja l. 1930. bo na dnevnem redu zborovanja referat o zgodovini društva.

Jos. Gosak, t. č. preds. Fr. Roš, t. č. tajnik.

+ ZBOROVANJE UČIT. DRUŠTVA ZA POL. SREZ LJUTOMER se je vršilo v soboto, dne 14. decembra 1929. v Gornji Radgoni z začetkom ob 11. uri.

Statistika: Vsega učiteljstva 105, včlanjenih 98, navzočih 59.

I. Situacijsko poročilo: Tov. predsednik otvori zborovanje s pozdravnim nagovorom na navzoče članstvo. V svojem govoru omenja najvažnejši dogodek zadnjih dni, to je novi šolski zakon o osnovnih šolah, ki bo s svojimi modernimi načeli položil nove temelje za povzdigo splošne narodne kulture in civilizacije. Nato čestita tovarišem in tovarišicam k dobro uspelemu usposobljenostnemu izpitu.

Zapisnik zadnjega zborovanja se prečita in odobri. Tov. nadzornik pripomni, da smatra izstop dveh tovarišev in ene tovarišice za neutemeljen in poudarja, kolikega pomena je za učiteljstvo organizacija, v kateri se ne goji politika, ampak tovarištvo. Tov. predsednik se mu zahvali za njegove iskrene besede in priporoča tudi s svoje strani, da se naj v obilnejši meri goji tovarištvo.

Obpravnavali so se sledeči dopisi: a) 15 izvodov Ribičičeve knjige: »Kraljica palčkov« se je razdelilo med šolske upravitelje za ceno 10 Din komad. Za poverjenika za fond za obmejno šolstvo in kontraktualce je bil izvoljen tov. Mislje Josip iz Stare ceste. b) Kar se tiče dopisa sreskega načelstva v Ljutomeru, da se morajo prireditve nadzirati po zastopniku tamkajšnjega urada, izjavi tovariš nadzornik, da ne pride za šolske prireditve v poštev.

Tov. blagajničarka opozori člane, da čimprej plačajo zaostalo članarino, posebno one, ki imajo še zaostanke iz lanskega leta.

II. Samoizobrazba: Tov. Tratar je nato poročal o III. samoizobraževalnem tečaju v Ljubljani.

Po predavanju se je razvila burna debata, v katero so posegli tov. Zerjav, Belec in Ivanjšič ter tovarišica Misljeva.

III. Nato je poročal tov. nadzornik o člankih »Narodne Prosvete«. Predavanje je bilo kratko in jedrnat. Ravno tako predavanje tov. Ivanjšiča: Lavtarjeva metoda iz računstva v 4. šolskem letu, ki so mu sledili vsi navzoči z velikim zanimanjem.

IV. Slučajnosti: a) Glede nakupa knjig za okrajno učiteljsko knjižnico se sklene, da članstvo samo predlaga, kakšne knjige se naj naročijo. Predloge je poslati do novega leta tov. predsedniku.

b) Tudi glede knjig Mladinske Matice naj izrazi članstvo svoje mnenje. Da morajo biti praktične in beleristične vsebine je splošno, zato bo tov. Zerjav prihodnjič tančnejše poročal o programu Mladinske Matice.

c) Kar se tiče zavarovanja učiteljstva v slučaju bolezni, se predlaga, da bi se naj osnoval poseben odsek pri »Samopomoči«.

Občni zbor se vrši 8. februarja v Gor. Radgoni.

Zborovanje se zaključí ob 14. uri.

K. Mavrič, t. č. preds. Anica Stergar, t. č. tajn.

+ RADOVLJSKO OKRAJNO UČITELJSKO DRUŠTVO UJU je zborovalo dne 7. decembra 1929. v Ljubljani.

Dnevni red: 1. Razčiščenje v organizaciji. 2. Referat: Učitelj in izvenšolsko delovanje. 3. Raznoterosti.

I. Statistika: Članov 100, navzočih 72, t. j. 72%. Neorganiziranih 27. V preteklem letu je bilo organiziranih 60, letošnji prirastek 40.

II. Situacijsko poročilo: Po sklepu odbora se je dne 30. novembra 1929. se je sklenilo, da se razčišče nastalo nesoglasje v organizaciji in poda članstvu jasno sliko o prirozbah in programu opozicije in o mnenju poverjeništvu. Od poverjeništvu so bili navzoči tov. Skulj Andrej, Dimnik Ivan in Ribičič Jos., od opozicije tov. Lapajne.

Prečitala se je kritika in 11 dokazov opozicije, ki so dokazovali kršitve deklaracije in delegacijskih sklepov in sklepov poslovnika.

Istočasno se je razčistilo ozadje zadeve Vider-Pibrovce.

K tem točkam so govorili tov. Skulj, Dimnik, Ribičič, Lapajne, Schiffre, Blažič, Vider, Celar, Pečar, Golobič, Mikuž, Hafner Kristina, Rupnik Ivana in Šega Nada ter predsednik. Po dolgotrajni debati je prišlo članstvo do zaključka, da se zadeva more razčistiti edinele na izredni skupščini, kar sta poudarjala tov. Lapajne in Žagar Stan. in kar je bil že sklep odbora seje.

Vsled zakasnele ure in nedokončane razprave se je odborov predlog, da naj se vse razčiščenje prepusti izredni skupščini dal

Kupujte in priporočajte

doma e proizvode:
ADRIA
prasek
za pecivo in
vanilni sladkor

na glasovanje. Od še 42 ugotovljenih članov po tov. Vidru in Rusu se je ta predlog sprejel z 32 glasovi — proti je glasovalo 5.

Ob sklepu se je pozvalo članstvo, naj podpiše pristopnice Gospodarske poslovalnice, ki naj jih pošlje blagajniku tov. Golobiču Petru na Jesenice, ki jih skupno zbere in odpošlje z vsoto po 5 + 2 Din za vsakega člana poslovalnici v Maribor. Obenem se poziva vse članstvo, da vse svoje osebne in uradne potrebščine naroča po poslovalnici. Ostale točke so odpadle.

Žagar Stan., t. č. preds. Iv. Žagar, t. č. tajnik.

+ UČITELJSKO DRUŠTVO ZA KOZJANSKI OKRAJ je zborovalo dne 7. decembra 1929. ob 10. uri v Kozjem.

Statistika: Učiteljstva je v okraju 48, včlanjenih 34, navzočih 22, t. j. 628%.

I. Situacijsko poročilo: Preden preidemo na dnevni red, se spominja tov. predsednik umrlih tov. Milke Rajšpove, učiteljice v Kozjem ter I. Krajnika, tudi bivšega nadučitelja kozjanskega.

Nato pozdravi vse navzoče, posebno nova tovariša Donika Toneta in Dominkuša Maksa.

Zapisnik zadnjega zborovanja se prečita in odobri.

2. Dopisi. Prečitajo se došli dopisi. Glede Mladinskega lista priporoča tov. predsednik, naj vsak razrednik stori kolikor more, da ne bo naš okraj med zadnjimi.

3. Tov. Hernauss nam je podal »Nekaj misli o povojni mentaliteti«. Tov. predsednik se mu v imenu vseh iskreno zahvali za zanimivo in res uspešno predavanje. Obenem prosi, naj vsak še sam misli o tem in bi moral na prihodnjem zborovanju še kdo drugi povedati svoje misli.

4. Glede novih pravil UJU se sklene: Predloženi predlog za pravila UJU se ne obravnava, ker ne vemo, če ostane nadalje v veljavi v tej formi ali bo predlagan kak drug osnutek, oziroma predlog.

5. Tov. Hernauss predlaga sledečo resolucijo:

Učiteljsko društvo kozjanskega okraja želi, da poverjeništvu UJU Ljubljana obvesti posamična učiteljska društva o programu prihodnje pokrajinske skupščine vsaj do meseca februarja, da tako omogoči članstvu pravočasno zavzeti določeno stališče in v tem smislu instruirati svoje delegate. Resolucija je bila sprejeta z večino glasov.

Tov. predsednik tudi priporoča, naj zopet ožive samoizobraževalni krožki.

Tov. blagajnik prosi, naj članstvo redno in v naprej plačuje članarino. Zamudnikom se bo članarina izterjala sodnim putem, ker društvo pač ne more plačevati za posameznike članarine in listov.

Tov. Korbarjevi, ki se zdravi v bolnici, želi, da bi se kmalu popolnoma zdrava in čila povrnila k nam.

Prihodnje zborovanje bo meseca svečana v Kozjem.

Alb. Čok, preds. Marica Strašek, tajnica.

+ UČITELJSKO DRUŠTVO UJU ZA SREZ LAŠKO je zborovalo v sredo, dne 11. decembra 1929. ob 8. uri dopoldne v osnovni šoli na Zidanem mostu.

Statistika: V srezi je 146 učnih moči, od teh je v društvu včlanjenih 127 — 3 so na študijskem dopustu, 16 pa je neorganiziranih, med temi 10 dovodošlih tovarišev, ozir. tovarišic, ki bodo k društvu še pristopili. — Pri zborovanju je bilo navzočih 67%.

Situacijsko poročilo: Tajnik prečita zapisnik zadnjega zborovanja, ki se brez ugovora odobri in podpiše.

Prečita se okrožnica poverjeništvu UJU, s katero objavlja izjavo tov. Lapajneja. K razpravi okrožnice se oglašijo tovariši: Plavšak, Pleskovič, Jurko in Kislinger.

Tov. blagajnik poda kratko blagajniško poročilo ter apelira na stanovsko zavednost članstva, da redno izvršuje svoje obveznosti. Sreski šolski nadzornik g. Potočnik poda nekatera navodila o pravilni administraciji. V svojem poročilu pojasnjuje, kako je izpolnjeval tiskovine za povišice, dalje vloge za bolezenske dopuste, prošnje za odsotnost po privatnem poslu, poročila o širjenju kužnih bolezni, obravnavanje zamud ter konferenčne zapisnike. Koncem svojega poročila omenja tudi proslave državnih praznikov, ki imajo namen vzbujati patriotična čustva in gojiti nacionalizem, zato naj bodo tudi temu primerna.

Reforma šole. Tovarišica ga. Lapornikova, ki se je udeležila z mariborsko Pedagoško centralo ekskurzije na Dunaj, je predavala o dunajski šolski reformi. Podala je jasno sliko o hospitacijah na raznih tipih dunajskih šol ter objektivno in kritično orisala fakta ter svoje vtise. Vsi prisotni so z zanimanjem sledili njenim izjavam, za katera je žela ga. predavateljica vseobčo najprisrčnejšo zahvalo in priznanje. — Živahna debata v katero so posegli tovariši: g. nadzornik, Bratuž, Jurko, Kislinger, je izvenela v tem, da je za dosego ciljev, ki jih zahteva delovna šola, predvsem zahtevati od merodajnih krogov, ki vzdržujejo šole, sredstva, da se izvajanje moderne šole lahko praktično uvede. — Tovarišica ga. Lapornik predlaga nastopno resolucijo, ki se z dodatnim predlogom tov. Kislingerja soglasno sprejme:

ZAKON O NARODNIH ŠOLAH

s kratko razlago in stvarnim kazalom ter z dodatkom predpisov drugih zakonov, ki so v zvezi z zakonom o narodnih šolah:

zakonom za srednje šole, zakonom o učiteljskih, zakonom o učbenikih za narodne, meščanske, učiteljske in srednje šole ter podatki iz upravnih zakonov: o banski upravi, o organizaciji obče uprave, kar ima zvezo z narodno šolo in učiteljstvom narodnih šol

je izšel

za šole, krajevne šolske odbore, urade in učiteljstvo

V ZALOŽBI UČITELJSKE TISKARNE V LJUBLJANI

CENA: 22 Din

Zaradi interpretacije, ki je pridejana zakonu o narodnih šolah v zvezi z drugimi zakoni, je nujno potreben ta zakon vsakemu učitelju.